চাহ মজদুৰ লোক গীত

শ্ৰীসুশীল কুৰ্মি

CHAH MAZDOOR LOKGEET : A varied collection of folk songs of the Tea-Tribes of Assam by Shri Sushil Kurmi, Office of the Joint Director of Industries, Dibrugarh, Assam. 1973.

প্ৰকাশক ঃ
শ্ৰীসুশীল কুৰ্মি

প্ৰথম প্ৰকাশ ঃ ১৯৭৩

মুদ্ৰন ঃ
এটেইকল প্ৰিণ্টাৰ্চ
ডিব্ৰুগড়

মূল্য ঃ তিনি টকা

শুভেচ্ছা

Minister,
Labour, Co-operation
Assam, Shillong.
25. 11. 72

শ্ৰীমান সুশীল কুৰ্মিৰ অসমৰ চাহ বাগিচাত থকা বনুৱা আৰু প্ৰাক্তন বনুৱা সকলৰ প্ৰচলিত গীত-মাতৰ কিছু সংগ্ৰহ এবাৰ চাইছিলোঁ।

বহু বছৰৰ আগতেই এই লোক সকলৰ ওপৰি পুৰুষ সকল ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন ঠাইৰ পৰা আহি অসমত বসবাস কৰিবলৈ ললে। তেওঁলোকৰ বেলেগ বেলেগ ভাষা, গীত-মাত আছিল। সময়ৰ লগত এইবোৰ লাহে লাহে নাইকীয়া হৈ পৰিছে।

শ্ৰীমান সুশীল কুৰ্মিয়ে এইবোৰ সংগ্ৰহ কৰি তাক জীয়াই ৰাখিবলৈ যি প্ৰচেষ্টা চলাইছে তাৰ বাবে তেওঁ ধন্যবাদৰ পাত্ৰ।

আশাকৰো এই সংগ্ৰহ খিনিয়ে অসমৰ এটা বিৰাট জন সংখ্যাৰ গীত মাতৰ পৰিচয় দিব পাৰিব। আগলৈ আৰু সংগ্ৰহৰ কাম চলি থাকিব বুলি আশা কৰিলোঁ।

শ্ৰীগজেন তাঁতি

পাতনি

শ্ৰীসুশীল কুৰ্মি অসমৰ চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ এজন উদীয়মান লিখক। চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ নানা সমস্যাৰ ওপৰত তেওঁৰ কেইটা মান প্ৰবন্ধ মই পঢ়িছোঁ। তেওঁৰ প্ৰবন্ধ সমূহত মৌলিক চিন্তা-ধাৰাৰ আভাস পোৱা যায়। অসমৰ যি কেইজন মুষ্টিমেয় উদীয়মান শিক্ষিত চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ ছাত্ৰ ও যুবক যুবতীয়ে অসমীয়া ভাষাত মাজে সময়ে প্ৰবন্ধ পাতি লিখে তেওঁলোকৰ ভিতৰত শ্ৰীকুৰ্মিৰ স্থান যে প্ৰথম শাৰীত পৰিব তাত সন্দেহ নাই। চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ লোকৰ মাজত শিক্ষাৰ প্ৰচাৰ অতি পলম কৈ আৰু অতি মন্থৰ গতিত হোৱাৰ বাবে তেওঁলোকে অসমীয়া সাহিত্যলৈ যথোচিত ভাৱে অৰিহনা যোগাব পৰা নাই। তথাপিতো অতি কম সময়ৰ ভিতৰতো তেওঁলোকৰ মাজত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰতি যি আগ্ৰহ আৰু শ্ৰদ্ধা পৰিলক্ষিত তাৰ পৰা নিশ্চয়কৈ কব পাৰি যে অদূৰ ভৱিষ্যতত অসমৰ চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ লোকে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যলৈ উল্লেখযোগ্য বৰঙনী আগ বঢ়াব। কেৱল লাগে খিলঞ্জীয়া অসমীয়া ৰাইজৰ শুভেচ্ছা ও আশীৰ্ব্বাদ।

অসমলৈ তাহানিখন ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ আমোলত মধ্য যুগৰ আমেৰিকান নিগ্ৰো গোলাম বিলাকৰ দৰেই আমাৰ বোপা ককাইঁতক ইংৰাজ চাহ খেতিয়ক সকলে ভাৰতৰ একেবাৰে পূব প্ৰান্তত অৱস্থিত এই ধন শষ্য শ্যামলা অসম দেশলৈ আনি তেওঁলোকৰ ব্যৱসায়ৰ মূল ধন হিচাবে অমানুষিক ভাবে শোষন কৰিলে যাৰ কাহিনী হয়তো চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ বৰ্ত্তমান ও ভৱিষ্যত বংশধৰ সকলৰ মাজত কিংবদন্তী ৰূপে চিৰকাল সজীৱ হৈ থাকিব। অসমলৈ গোলামৰ দৰে আহি-লেও তেওঁলোকে আনিছিল তেওঁলোকৰ আপুৰুগীয়া কৃষ্টি সংস্কৃতি ও গীত মাত যাক ইংৰাজ চাহ খেতিয়কৰ ডেৰশ বছৰীয়া শোষনেও একো ক্ষতি সাধন কৰিব নোৱাৰিলে।

চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়টো নানা ভাষা-ভাষী জন গোষ্ঠীক লৈ সৃষ্টি হোৱাৰ কাৰণে এই সম্প্ৰদায়ৰ লোক গীত সমূহ নানা ধৰণৰ। তথাপিতো সম্ভৱত একে লগে একে খন চাহ বাগিচাত বছৰৰ পিচত বছৰ ধৰি থকাৰ কাৰণে তেওঁলোকৰ মাজত এটা আবেগিক সংহতি (Emotional unity) গঢ়ি উঠাৰ বাবে বিভিন্ন জন গোষ্ঠীৰ লোক গীত সমূহ তেওঁলোকৰ মাজত সমানে জনপ্ৰিয়। অসমীয়া ৰাইজৰ মাজত ইতিমধ্যে জনপ্ৰিয় হৈ উঠা ঝুমুৰ গীতৰ কথাকে চিন্তা কৰিলে দেখা যায় যে ইয়াৰ এটা সাৰ্ব্বজনীন (Universal character) ৰূপ আছে। অসমীয়া বিহু গীত এফাঁকিৰ সুমধুৰ সুৰে [যেনেকৈ প্ৰতিজন লুইতপৰীয়া ডেকা-গাভৰুৰ মন উতলা কৰে ঠিক তেনেকৈ ঝুমুৰ গীতৰ প্ৰাণ স্পৰ্শী সুৰেও বলীয়া কৰে অসমৰ হেজাৰ হেজাৰ চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ ডেকাডেকেৰীক। বিহু গীত আৰু ঝুমুৰ গীত সমূহ আও-পুৰণি হলেও চিৰ সেউজীয়া। কিয়নো এই বিলাক হৈছে অতি সাধাৰণ হজুৰা চহা লোকৰ অন্তৰৰ নিভৃত্ততম্ কোণৰ পৰা ওলোৱা সৰল প্ৰানৰ সৰল ভাষা যি বিলাকৰ মাজেদি প্ৰকাশ পাইছে অতি সাধাৰণ হেজাৰ হেজাৰ মেহনতী জনতাৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ হা-হুমুনিয়া, হাঁহি, কান্দোন আৰু ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ প্ৰতিচ্ছবি। সেয়েহে সপ্তাহ জোৰা হাড় ভঙ্গা পৰিশ্ৰমৰ পিচত প্ৰতি শনিবাৰে ও ৰবিবাৰে গধুলি বাগিচাৰ বনুৱা ডেকাৰ ঝুমুৰ গীতৰ ও মাদলৰ ছেৱে ছেৱে যেতিয়া বনুৱা গাভৰুইঁতে গা ঢালি আত্মহাৰা হয় তেতিয়া খন্তেকৰ বাবে হলেও তেওঁলোকে পাহৰি যায় টিকা ফটা ৰ'দত চাহ পাত তোলাৰ কথা

আৰু পাহৰি যায় বহুৰা ডেকাইতে পাঁচসেৰী কোৰৰ ভৰত গাৰ পৰা নিগৰি পৰা প্ৰভি টোপাল ঘামৰ কথা ।

শ্ৰীসুশীল কুৰ্মিয়ে "চাহ মজদুৰ লোকগীত" নামেৰে এখন কিতাপ সঙ্কলন কৰি চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ বিভিন্ন লোক গীত সমূহৰ লগত সমূহ অসমীয়া ৰাইজক পৰিচয় কৰিবলৈ যি চেষ্টা কৰিছে সি অতি প্ৰশংসনীয় । প্ৰাক স্বাধীনতা যুগত যদিও চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ গীত মাত বোৰক চাহ বাগিচাৰ "কুলি বিলাকে" লাও পানী খাই গোৱা গান বুলি কিছুমান লোকে তুচ্ছ জ্ঞান কৰিছিল তথাপিও স্বাধীনোত্তৰ কালৰ অসমৰ নতুন পুৰুষে তাহানিৰ বাগিচাৰ "কুলিবোৰক" অসমীয়া বুলি আৰু তেওঁলোকৰ গীত মাতক অসমৰ থলুৱা গীত মাত বুলি স্বীকৃতি দিছে । আশাকৰোঁ আজি নহলেও এদিন অসমৰ বিহুতলিত একে লগে বাজিব মাদল ও ঢোল আৰু শুনিবলৈ আৰু দেখিবলৈ পোৱা যাব বিহু গীত আৰু ঝুমুৰ গীত ও নৃত্য । আশাকৰোঁ অসমীয়া ভাষা সাহিত্যৰ ধ্বজাবাহক সকলেও সৰ্ব্বসাধাৰণ ৰাইজে শ্ৰীসুশীল কুৰ্মিৰ এই পুস্তিকা খনক "চিৰ চেনেহী ভাষা জননী"ৰ শ্ৰীচৰণত এটি অতি নগন্য পুস্পাৰ্ঘ্য ৰূপে গ্ৰহণ কৰিব ।

তেজপুৰ,
১২ ফেব্ৰুৱাৰী,
১৯৭৩ চন ।

শ্ৰীসুবান হৰো (এড্‌ভোকেট)
প্ৰাক্তন সভাপতি
অসম চাহ মজদুৰ জনজাতি ছাত্ৰ সন্থা ।
(১৯৬২-৬৬)

উচৰ্গা

পৰম আৰাধ্য পিতৃদেৱতা শ্ৰীযুত সুকিত কুৰ্মি আৰু মাতৃদেৱী শ্ৰীযুতা মইনা কুৰ্মিৰ শ্ৰীচৰণত ।

— মোৰ একাষাৰ —

অসমৰ চাহ মজদুৰ সম্প্ৰদায়ৰ মাজত প্ৰচলিত গীত মাত বোৰ বুটলি কিতাপ আকাৰে প্ৰকাশ কৰাৰ হেপাহ বহুত দিনৰ পৰাই আছিল। চিলঙত থকা কালত বন্ধু দুজনৰ লগত মিলি এই বিষয়ত হাত দিছিলোঁ। কিন্তু চাকৰীৰ বশৱৰ্ত্তী হৈ পৰস্পাৰে এদিন এৰাএৰি হলো। এজন চিলঙত থাকিল, এজন গোলাঘাটলৈ গ'ল আৰু মই আহিলো ডিব্ৰুগড়লৈ। ভাঙোনমূখী আশাৰে যি পাৰো গীত মাত গোটালো। কিমান দূৰ কৃতকাৰ্য্য হব পাৰিছোঁ তাৰ বিচাৰ আপোনালোকৰ হাতত। এই কাৰ্য্যত নানা ভাবে সহায় কৰিছে—কাচাৰ জিলাৰ : (সৰ্ব্বশ্ৰী) মনোৰঞ্জন তন্তুৱাই, অৰুণ নায়ক, ৰাজেন্দ্ৰ গৌটিয়া, জলেশ্বৰী তন্তুৱাই, নানীবুড়ি তন্তুৱাই, উত্তম গোঁসাই, বৰ্জৰাম তন্তুৱাই, শত্ৰুঘ্ন গৌটিয়া, জ্ঞানদা দেৱী, তৰুলতা বাউৰী আৰু অপূৰ্ব্ব কুৰ্মি, শিৱসাগৰ জিলাৰ : গইন্দা উৰাওঁ, মানিক লাল মাহাত্ত, বিদ্যাধৰ তাঁতি, নুমলি তাঁতি, কাৰ্ত্তিক বানীদাস, হৰে কৃষ্ণ দাস মহন্ত, গনেশ কুৰ্মি, মনোমতী শীল আৰু নৰেশ মিস্ত্ৰী, নগাওঁ জিলাৰ : মহাবীৰ কালিন্দী, দীননাথ কালিন্দী, অৰ্জুন কালিন্দী, জয়ৰাম কালিন্দী, কৃষ্ণৰাম নাগ আৰু বিষ্ণুদেৱ বৰকটকী, দৰং জিলাৰ : জগানন্দ কুৰ্মি, প্ৰেমনাথ কুৰ্মি, লক্ষেশ্বৰ কুৰ্মি, বজ্ৰিত কুমাৰ দাস, নিবাৰণ কুৰ্মি, চিন্তামন কুৰ্মি, সহদেৱ কুৰ্মি, আৰু গোপাল তাঁতি, ডিব্ৰুগড় জিলাৰ : কুমাৰ মতি গড়, অবেদ কাচ্ছপ, দেবানন্দ ঘাঁচি, দিলবদ দাস পানিকা, ধৰম দাস নায়ক, অঞ্জলী ভূমিজ, শান্তি কৰ্মকাৰ, মায়াৰাম গড়, পদ্মেশ্বৰ গড়, পূৰ্ণিমা ভূমিজ, জৰ্জ কুজুৰ, দুৰ্গাচৰণ তাঁতি, মঙ্গলা পাহাৰীয়া, অনন্ত ৰাজবংশী, আৰু নাৰায়ণ পাত্ৰ, লক্ষীমপুৰ জিলাৰ : মনিৰাম গড়, গোৱালপাৰা জিলাৰ : বাৰ্নাবাচ কিচ্‌কু, বাৰ্নাবাচ মাৰাণ্ডী আৰু জ'নাচ মুৰ্মুয়ে। এই সকলোলৈকে মোৰ আন্তৰিক শুভেচ্ছা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। অসমৰ শ্ৰম ও সমবায় মন্ত্ৰী শ্ৰীযুত গজেন তাঁতি দেৱৰ সহায় সহযোগত প্ৰকাশৰ পথ মুকলি হোৱাত তেখেতৰ ওচৰত চিৰ কৃতজ্ঞ। পাতনি লিখি সহায় কৰাত শ্ৰীযুত সুবান হৰো দেৱক পাহৰিলে অন্যায় কৰা হব। ভুল ভ্ৰান্তি ক্ষমা কৰে যেন।

ডিব্ৰুগড়
মাৰ্চ ১৯৭৩

শ্ৰীসুশীল কুৰ্মি

—••—

কিতাপ পোৱা ঠাই :

শ্ৰীসুশীল কুৰ্মি

যুটীয়া উদ্যোগ সঞ্চালকৰ কাৰ্য্যালয়

ডিব্ৰুগড়

ঃ সূচী ঃ

ঝুমুৰ গীত

ঝুমুৰক বাদ দি চাহ মজদুৰৰ কলা কৃষ্টিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব নোৱাৰি। ই চাহ মজদুৰ সংস্কৃতিৰ এক বিশিষ্ট স্থান অধিকাৰ কৰি আছে। ভাদ মাহত চোতাল বা তেনে আহল বহল সুবিধাজনক ঠাইত "কৰম গছ"ৰ ডাল পুতি ডেকা গাভৰুহঁতে ঢোল মাদলৰ চেৱে চেৱে, ঝুমুৰ গীতৰ লহৰে লহৰে তাৰ চাৰিওফালে ঘূৰি ঘূৰি নাচে। ইয়াক বহুতে কৰম পূজা বুলিও আখ্যা দিয়ে। মজদুৰ জীৱনৰ সমাজ নৈতিক অৰ্থ নৈতিক তথা বিৰহ মিলনৰ বহল চিত্ৰ ঝুমুৰ গীতৰ মাজেদি প্ৰতিফলিত হৈছে। মেহনতী জীৱনৰ বৈচিত্ৰময় ঘটনাৱলী বহন কৰিছে। প্ৰকৃতিৰ বৰ্ণনা অঙ্কণ কৰিছে। বিভিন্ন ঠাইত বিভিন্ন জাতি উপ-জাতিৰ মাজত বিভিন্ন ঠাঁচৰ ঝুমুৰ গীত বিদ্যমান। অসমীয়া সমাজত বিহু গীত যেনে চাহ মজদুৰ সমাজত ঝুমুৰ গীত তেনে জনপ্ৰিয়।

(১) শ্ৰীকৃষ্ণ মুৰলী বাজাওয়ে
গকুলা শ্ৰীবৃন্দাবনে।
সব গোপী নাচে হাতে ধৰি
গকুলা শ্ৰীবৃন্দাবনে।
শ্ৰীকৃষ্ণ মুৰলী বাজাওয়ে
গকুলা শ্ৰীবৃন্দাবনে।
শ্ৰীবৃন্দাবন মাঝে, গোপিনী নাচিছেন ৰঙ্গে,
শ্ৰীকৃষ্ণ মুৰলী বাজাওয়ে,
গকুলা শ্ৰীবৃন্দাবনে।

(২) অগম সমুদ্রের জলে, জন্ম তোমার পদ্ম ফুলে,
সমুদ্র মন্থনে আইলে মঞ্চপুরে,
লক্ষী তবো মহিমা হামে কিবা জানি,
যাবো বহুতো ধন, রাজা কুটুম জন,
নিরধন্য লোক সেথা নাহি চিনে,
লক্ষী তবো মহিমা হামে কিবা জানি।
কেহ দুধ ভাত খায়, কেহ ভীক্ষা মাঙ্গে যায়,
কেহ পরধনো লাগিন করে চুরি,
লক্ষী তবো মহিমা হামে কিবা জানি।
অন্ন বিনে কাঙাল, বস্ত্র বিনে চাণ্ডাল রে
তৈলো বিনে ব্রজু রামের দুঃখো ভারি
লক্ষী তবো মহিমা হামে কিবা জানি।

পাতাশালীয়া ঝুমুর:

(৩) জনক নৃপবর করিলেন স্বয়ম্বর
জেন কি ভাঙ্গিবে গণ্ডীবান, তারে দিব জানকী দান,
লক্ষ্য লক্ষ্য রাজা আসে আর আসে লঙ্কেশ্বর
ভাঙ্গিতে নাপারে গণ্ডীবান, লাজেতে হইল অপমান,
বিশ্বামিত্র মুনি ছিল দারুণ পুন্ন কইল,
রামে ভাঙ্গিলেন গণ্ডীবান তারে দিলেন জানকী দান।

(৪) মনে উঠে মনস্তাপ দিবনেকি জলে ঝাঁপ,
ঝাঁপ দিলে ডুবিয়ে মরিব, কেমন নদীয়া পার হব,
যে নদী পার করে, তাকে দিব গলার হার,
আধা প্রাণ তাহারে সপিব, কেমনে নদীয়া পার হব।

(৫) ফাঁকি দিয়ে আনিল আসামহে নিষ্ঠুর শ্যাম
ফাঁকি দিয়ে আনিল আসাম।
আধা কামে পাবে পুরা দামহে নিষ্ঠুর শ্যাম
ফাঁকি দিয়ে আনিল আসাম।
কড় মারা যেমন তেমন কলম দিয়া বাছাহে,
পাতভোলা গাছকর সমান, হে নিষ্ঠুর শ্যাম
ফাঁকি দিয়ে আনিল আসাম।
সর্দ্দার বলে ধর ধর
বাবু বলে আন আন
সাহাব বলে লিব পিঠের চাম,
হে নিষ্ঠুর শ্যাম, ফাঁকি দিয়ে আনিল আসাম।
ছুটিব পরে ঘরে যায়,
ঘরে কিছু খাতে নাই,
পাসি নিয়ে দৌড়িনি গোদাম হে নিষ্ঠুর শ্যাম,
ফাঁকি দিয়ে আনিল আসাম,
চাউল দেখি ধানের সমান, হে নিষ্ঠুর শ্যাম
ফাঁকি দিয়ে আনিল আসাম।

(৬) মৃগ মারি ঘুরে রাম, দেখলই শূন্য ধাম, এ রাম
সীতা খুজি ভেলই ব্যাকুল,
কহ দেখি তরু লতা, কাঁহা গেল প্রাণের সীতা
এ রাম, সীতা খুজি ভেলই ব্যাকুল,
কহত বিনন্দীয়া, কেইসে ধরব হিঁয়া,
এ রাম, সীতা খুজি ভেলই ব্যাকুল।

(৭) ভুষা কুটতে নর, বিশরলয় হরি হর
অন্তকালে পন্থ ভুলিগেল. কাহে বিধি নর জন্ম দিল,
মাই বাপ দুরে গেল, দাসী প্যারী ভেল
অন্তকালে পন্থ ভুলি গেল, কাহে বিধি নর জন্ম দিল।

(৮) বড়ি দুখে বিহা দেলই, কবুনা দেখিতে আলই
কহি দিবে গো হামাৰ বাবাকে হজুৰ
বড়ি দুখ বিপতি হামাৰ ।

নন্দীতো মাৰে লাথী, সইয়া নখই ঘৰে
কহি দিবে গো হামাৰ বাবাকে হজুৰ,
বড়ি দুখ বিপতি হামাৰ ।

তেল বিনে মাথাই জঁটা অঙ্গেনা কাপড়
কহি দিবে গো হামাৰ ভায়াকে হজুৰ
অতি বেগে লেগে আৱই মোৰে ।

কহলে বিনন্দীয়া, কেইসে ধৰব হিঁয়া
কহি দিবে গো হামাৰ ভায়াকে হজুৰ
অতি বেগে লেগে আৱই মোৰে ।

বৈঠকখানা ঝুমুৰঃ

(৯) গত নিশি কোথাছিলে, প্ৰভাতে শ্যাম দেখা দিলে
যাওহে বন্ধু যাওহে চলে কুঞ্জেৰ বাহিৰে,
প্ৰভাতে নাগৰ আসি, ৰাইৰ পাসেতে বসি
কত কৰেণ গো মিনতী ।

একবাৰ মোৰে চাই গো ৰাই কমলিনী
একবাৰ মোৰে হেৰ গো ৰাই গুণমণি ।

যদি আমি অন্য জানি, ফনী আনে দাওগো তুমি
ফনীৰ মুখে হস্ত দিব এখনি, এখনি
একবাৰ মোৰে চাইগো ৰাই কমলিনী ।

ব্ৰজপতি কৰেণ স্তুতি, ৰাধাৰ নিকটে ৰসি,
মোৰে একবাৰ চাইগো ৰাই গুণমণি

(১০) জলেত তাৰ ডাল পাত, ওপৰে তাৰ ফুল,
সখী, মধ্যে ফুটে ফুল ;
মুৰ্খে কি বুঝিবে পণ্ডিত হইল বাউল,
সখী মধ্যে ফুটে ফুল ;
আগে পড়ে ফল, পিছে পড়ে ফুল,
সখী মধ্যে ফুটে ফুল ;
মুৰ্খে কি বুঝিবে পণ্ডিত হইল বাউল,
সখী মধ্যে ফুটে ফুল ।

গলৱাৰী ঝুমুৰঃ

(১১) হামকে বলাই কণ, কাঁহা ভেই গেলি ছন,
ৰাওৰে বিনে ভেলই ব্যাকুল মন,
হাইৰে এ সুন্দৰ নাগৰ ৰহি ৰহি নয়না ৰহে লৰ,
কাৰি আন্ধাৰি ৰাত, বিজলী চমকে ঘোৰ,
হাইৰে এ সুন্দৰ নাগৰ ৰহি ৰহি মনে পৰে তৰ
হাইৰে এ সুন্দৰ নাগৰ অন্ন পানী নহিৰুচে মৰ,
এইসা লাগে মৰ ৰাহেকে বাঁচালি জান
একমন লাগে হামে, বিষ খায়কে তেজতি প্ৰাণ,
হাইৰে এ সুন্দৰ নাগৰ ৰহি ৰহি নয়না ৰহে লৰ
সৰ পিয়া ঘৰে ঘৰ, মৰ পিয়া মাটি তৰ,
হাইৰে দয়ামৰ, কণ দযে পিয়া হলে পৰ,
কহতো বিনন্দীয়া, কেইসে ধৰব হিঁয়া,
হাইৰে দয়ামৰ লেইয়ে চলো পিয়া জাঁহা মৰ ।

(১২) মায়ে বাপে জনম দিল
নাবালকে বিবাহ দিল
শ্বশুৰ ঘৰে খাটিতে নাপাৰি
ঘুৰিয়ে আসলি লহাৰ খাড়ো ।

লহাৰ খাড়ো ছেঁছিয়ে ভাঙ্গিলী
হাইবে হাইবে শ্যাম
বিধিৰ লিখন কহিতে নপাৰি,
লহাৰ খাড়ো ছেঁছিয়ে ভাঙ্গিলী ।
হাইবে হাইবে হায়,
নাকহিলে মান যায়,
নাকহিলি লকেৰ লাজেতে,
হাইবে ধনি কি কহিব তকে,
শ্বশুৰ ঘৰে খাটিতে নাপাৰি
লহাৰ খাড়ো ছেঁছিয়ে ভাঙ্গিলী ।

(১৩) আখড়া বন্দনা কৰি, যতৰে দেৱতা ধৰি,
বসন্ত বন্দনা ব্ৰজ নাৰী,
মদনে ঝুমুৰ লাগল ভাৰী,
মৰি হায় ৰাধে, বসন্ত বন্দনা ব্ৰজনাৰী
মদনে ঝুমুৰ লাগল ভাৰী ।
ভিজি ভিজি বাহব ভেলি, ভিজি ভিজি পহুচলি
ঝাইলদা ঝুমুৰ খেলে গেলি, ভাই
বড় মহান, বড়ি দাগা পালি
বসন্ত বন্দনা ব্ৰজনাৰী
মদনে ঝুমুৰ লাগল ভাৰী ।

খেমটা ঃ

(১৪) আৰ আমি যাবনা যমুনাৰ জলকে গো
আৰ আমি যাবনা,
পথে মাঠে কালা, কৰে বিসম জ্বালা,
কলসীতে ঢেলা, ঢেলা মাৰেছে কালকে গো
আৰ আমি যাবনা, যমুনাৰ জলকে গো ।

বৰ্জুৰাম দাস ভনে, সে কথা গো সবাই জানে
আৰ আমি যাবনা, যমুনাৰ জলে গো ।

(১৫) ঘৰসে বাহিৰ ভেল
আখড়া সে টাহৰ ভেল,
গটাই দেখি কাঁশি ফুল
উড়ে ভোমোৰা ব্যাকুল ।

(১৬) আশাড় শ্রাৱণ মাসে
বকুলি পিয়াসে মৰে,
কনচিকা কুঁৱা কোড় দেল
মায়া জাল ভেটনা স্তেল ।

(১৭) ৰাধা কহে সখী সঙ্গে, চল শ্যাম দৰশনে
বৃন্দাবনে বাঁশী বাজিছে সঘনে, গো বৃন্দা ......
ৰাধা ৰাধা নাম ধৰে, ডাকে বাঁশী প্রেম ভৰে
ফুলশৰে হিঁয়া বিন্ধিছে মদনে গো ফুলশৰে ......
কি কৰিব কুল সাজে, যদি পায় গো ৰসৰাজে
হৃদয় মাঝে তাৰে ধৰিব গো হৃদয় মাঝে ।

(১৮) যাইতে যমুনাৰ জলে, শ্রীৰাধৰে সখী বলে
কদম তলে কালীয়া দাড়াইল গো',
একা কেইসে যাব যমুনাই
সে ভমৰ কালীয়া, নাৰীৰ ফুলে ঝড়াইয়া
অধৰে চুমিয়ে মধু খাইগো
একা কেইসে যাব যমুনাই ।

(১৯) শিশিৰে কি ফুটে ফুল
বিনা বৰিষনে ;

বচনে কি মানে মন
বিনা দৰিশনে ?

(২০) আম গাছে জাম নাই
ফাবড় কেন মাবছে,
তোমাৰ দেশে আমি নাই
চথ কেন থাৰছে ।

(২১) তুমি তৰু আমি লতা
বান্ধিয়ে ৰাখিব এথা,
যাও দেখি কোথা যাবে
আমাকে ছাড়িয়েছে ।

(২২) আম গাছে হিলনী
তেতুল গাছে ঝুলনী,
ঝুলিতে ঝুলিতে সখী হিলনী
হাতে দিব জগমহনী ।

(২৩) গাছেৰ মধ্যে তুলশী
পাতেৰ মধ্যে পাণ,
তিৰিৰ মধ্যে ৰাধিকা
পুৰুষ ভগৱান ।

(২৪) বড় ঘৰেৰ বহু বেটী
বাবু ভায়া লেলো লুটী,
উলটি পিন্ধিল লাল শাড়ী
দহৰি চৰল' ৰেলগাড়ী ।

(২৫) শূৰ্পণাখাই বলেন দাদা, ন'জানি কেমন যধা
হায় হায় ল'বিন জটাধাৰি,
সঙ্গে নাৰী আছেন একটি গো পৰমা সুন্দৰী,
দেখিতে সুন্দৰ কান্ত, পৰিধান বৃক্ষচাল,
ল' বিন জটাধাৰি ।
মাথাই আছে গো জটাধাৰি
সঙ্গে নাৰী আছেন একটি গো পৰমা সুন্দৰী ।

(২৬) ভাই বল বন্ধু বল, কেহ নহয় আপন
মিছাই ভাৱনন বিনাচাৰি কৰেছি আপন,
আপনাৰ খাব দাব, কাৰ কথা নাসহিব
হাই মাইৰি, সেহ গীত গাহিব ঝুমুৰ
মদনে ঝুমুৰ লাগল ভাৰি ।
ভাই বল বন্ধু বল, কেহ নাযাহিবে সঙ্গে
শেষেৰ বেলাই হবে যে প্ৰমান গো ;
ভাই বল বন্ধু বল, কেহ নহয় আপন
মিছাই ভাৰ মন বিনাচাৰি কৰেছি আপন ।

(২৭) পাহাৰে পৰ্ব্বতে ঘৰ তাতে আছে কণ্যাবৰ
কণ্যা দেখি মন বিয়াকুল,
শ্বশুৰে চুমাইল গেন্ধাফুল ।

(২৮) চট মট চাঁচ কড়
চাপানী গৰম কৰ,
খায়ে দায়ে যাবৰে কামজাৰী
ঠিকা কাম বড় দিগ দাৰী ।

(২৯) চট মট চালি ঘৰ, পানী গিৰে ঝৰ ঝৰ
নাচনীকে নিয়ে গেল চৰে,
নাজানিল ভাই ঘুমেৰ ভৰে ।

(৩০) বড় বাবুৰ বড় ছাতি
গহালে বান্ধিল হাতী
যত টাকা লাগে গুণগাৰী
তবুনা ছাড়িব জমদাৰি ।

(৩১) নদী কিনাৰে জড়গাছ
জড় বিষম পাকেছে,
দেখন গো দিদিৰা
ৰাত চৰা লাগেছে ।

(৩২) আম গাছে আম কলি
পিপড় গাছে টিকলি,
ছঁড়াৰ হাতে লাল ৰুমাল
ছড়িকে ভুলালি ।

খোঁৰগোজীয়া গঁড়ৰ ঝুমুৰ :

(৩৩) পইয়া লাগঁ স্বৰস্বতী কণ্ঠে বিৰাজকে
পইয়া লাগঁ তবে
নৱা নৱা গীতনলা কঁহি সমঝৰে ।
কাকেলা হম জন কাকেলা নৰিয়ল,
কাকেলা বকৰা চড়াই,
দেবীত বাথান মাহামাই
ছিন ভৰমে হবে ত সহায় ।
দেৱতালা হম জন ভুতন লা নৰিয়ল
দেৱীলা বকৰা চাড়াই
দেৱীত বাথান মাহামাই
ছিন ভৰমে কৰবে সহায় ।
সকল দেৱত নলা পঞা লাগঁ
অৰজি চঢ়াই ছিন ভৰমে কৰবে সহায় ।

(৩৪) মৰদে মত কৰিহা বিশ
মাতা পিতা চৰণ টেকিন
এহি বাড়া নীত ।
হৃদয়মে বিচাইৰকে
নগদ গাবে গীত
মৰদে মত কৰবেৰিশ
বড়েলা লা লাগি কথেঁ
ছটে লা আশিশ
মাতা পিতা চৰণ টেকিন
এহু বড়া নীত
মৰদে মত কৰিহা বিশ
হৃদয়মে বিচা এৰ্‌কে নগদ গবে গীত ।

(৩৫) ৰিঙ্গা ঝিঙ্গা ৰে ঝিকৰ বলে
সজনা ৰিঙ্গা ঝিঙ্গা
ৰিঙ্গা ঝিঙ্গাৰে ঝিকৰ বলে সজনা ৰিঙ্গা ঝিঙ্গা ।
কওন মাসে বলে পনছি পৰেৱাঁ গা
কওন মাসে ৰে ঝিকৰ বলে
সজনা ৰিঙ্গা ঝিঙ্গা ।
জেঠ মাসে বলে পনছি পৰেৱাঁ গা
আষাঢ় মাসে ৰে ঝিকৰ বলে
সজনা ৰিঙ্গা ঝিঙ্গা ।

(৩৬) জমুনিৰে দিশে ঝানঝেৰ কৰনে
জমুনি টবি থায় ।
কওনে জমুনি দিখে হৰিহৰ হৰিহৰ
জমুনিৰে দিখে ঝানঝেৰ
কওনে জমুনি দিখে লাল ।

কাঁচা জমুনি হৰিহৰ হৰিহৰ
পাকা জমুনি দিখে লাল।
ওপৰে বসিয়া টৰি কৰি দেহে
জমুনিৰে দিখে ঝানঝেৰ
নিচে ত চাঁরৰ বিখি খায়।

(৩৭) মইনা জানে মইনা জান
পাবল পীপৰ কৈসন সাৰাদে
মইনা জান মইনা জানে।
কাঁচা হৰ তিত লাগে পাকা হৰ মিঠৈ
গেদৰা হৰ মধুৰী সাৰাদে
মইনা জান মইনা জানে।

(৩৮) সতী 'ত' বলে ৰামে ৰামে সাৰা চেতিকে
সতী 'ত' বলে।
কাত পহিৰি সতী আঁখড়ামে আরে
সতী 'ত' বলে বামে বাম সার চেতিকে
সতী 'ত' বলে।
পয়ঁৰি পহিৰি সতী আঁখড়ামে আরে
সতী 'ত' বলে ৰামে বাম সারা চেতিকে
সতী 'ত' বলে।

(৩৯) কলা পাকা নাঝ পাকে
সালহ, সুগানা জহি যারে
কলা পাকা নাঝ' পাকে।
বাড়ল বেটি ৰহল কুঁরাৰে
অ'লা জহি যারে
কলা পাকা নাঝ' পাকে।

(৪০) জঁতল খেতে মন ভাবি
করন ৰপারে ফুলরাবি
জতলখেতে মন ভাবি।
করন ৰপারে গা আমা 'ত' অমলিয়া
করন ৰপারে ফুলরাবি
জতল খেতে মন ভাবি
ৰাজা ৰপারে আমা 'ত' অমলিয়া
এৰানী ৰপারে ফুলরাবি
জতল খেতে মন ভাবি।

(৪১) উদাসল মন থিৰে নাহি
যনে দেখি তনে কাঁশি ফুলে
উদাসল মন থিৰে নাহি,
তৰমন ৰসি গয়ে
মৰমন বসি গয়ে
উদাসল মন থিৰে নাহি।
চলিযাব দেশালে বিদেশ গাই
উদাসল মন থিৰে নাহি।

খেমটা ঃ

(৪২) মাই ঘুমাইল বাপ ঘুমাইল
চেনা মুমাইল
চেনা ঘুমা মুমা গো
ৰাঙ্গন বেসাতী।

৪৩) চান্দ কৰে জিকিৰ মিকিৰ
সুকয় কৰে আলা,
কন চালাই গাঁথাছে
বিনি সুতাৰ মালা
কন চালাই.........।

(৪৪) ত্রানা গো নাৰে নাবে
ত্রানা গো নাবে নাবে
ত্রানা না-না-নাবে
কন চালাই গাঁথেছে
বিনি সুতাব মালা।

(৪৫) কাঠ কুড়াতে কাঠ কুড়াতে
হৰিণ বনে গো
হৰিণ বনে গো আমাই
বিন্ধে দিল নতুন জীৱন।
ত্রানা গো নাৰে নাবে
ত্রাণা না-না-নাবে।

(৪৬) একটা ছিল বুঢ়া গৰু
তাকে হেৰাইলি হাই হাই তাকে হেৰাইলি
চট ভাইৰে তাস খেলে সকল ডুবালি।

(৪৭) ভেলাই ভিনে সাবো
মুৰগে দেলেই ডাঁকা না
এ ৰাম উঠো হ' পুতা
উঠো পুতা কান্দ বাও
খলহ মেলান ভালা না
এ ৰাম গায়া ছান্দা খলালি
ভঁইয়াছি ছান্দা খলালি না
এৰা উঠো হ' পুতা কান্দৰাত
খলহ মেলান ভালানা।

(৪৮) পানী আনে গেলে ভজি
নাজাৰি চালাইলে না
এ ৰাম চলো চলোহো দেব না

ভায়া ধিনে লহৰি লাগাই দেব না
এ ৰাম ভায়াহো দাদা
ভায়া দাদা চুমকিকে মাইৰ ভালা না।

ঠাট ঝুমুৰ ঃ

(৪৯) ঝিঙ্গা ফুলে ধৰল কলি সভিন কৰে ভালা ভালি,
হামৰ মনেকে আশা মনে ৰহি গেলি গো,
বড়িয়ে সময় বিতি গেলি।
যৌবনে পিঁয়াই দাগা দেলিগো
বড়িয়ে সময় বেতি গেলি।
যইসে ফুলা ফুটিল তাইসে ভ্রমৰ যাজুটল
ফুটিল মধুনা মিললি গো
বড়িয়ে সময় বেতি গেলি।
সময় ও বাৰ বড়ি দাম অসময়ে লাগল কাম
কাঁশীফুলে মধুনা মিললি গো
বড়িয়ে সময় বেতি গেলি।
দ্বিজ টিমা কহলে কথা কাক হেৰমনে ব্যথা
দিনে দিনে ফুৰায়ে এললি গো
বড়িয়ে সময় বেতি গেলি।

(৫০) দিবা অবসানে নিকুঞ্জ কাননে
কে বাজায় মোহন বাঁশীৰে,
ৰাধানাম ধৰে ডাকে
উচ্চস্বৰে অতুল প্রেম প্রকাশিৰে।
কাননে বাজত বাশী
ব্রজ মধুকুল নাশিৰে।
গৃহে ননদিনী যেন ভুজঙ্গিনী
শাশুড়ী গৰল বাঁশীৰে।

হেন লয় মনে গেল কুঞ্জবনে
সাধে পড়ি প্রেমের ফাঁসিরে।

(৫১) তুই হামার সরু সিথা
তুই গলার মালা গাঁথা
তুই সখের আয়না চিরুণী গো, হে ধনি।
তুই ধুতি জামা জোড়া
তুইলো পাগড়ী টেড়া
তুই কানের ফুল সাজালো হে ধনি।
তুই ভালবাসা বাসী, তুই মুখের মুচকি হাসি,
তুই চোখের চঞ্চল চাহনি লো সজনী
তুই ধনী বাঁধুনী তুই ধনী বাঁটুনী
তুই ধনী মোযলা ফুলানী লো সজনী।
আমি সিকি এক আনা,
তুই টাকায় ষোল আনা,
মন বাঁকা কেন চাঁদ বদনিলো হে ধনি।

সাওঁতাল ঝুমুরঃ

(৫২) খেৰেৰ দাৰে তাহেন মাৰোণ জুৱানকো
কুড়িৎ লেকা মেনায়াজা চাইতান ॥
জিবি হিৱি হিচিৰ জুৱানকো।
খা মাখা নৱক ৰেবো জচাও আহো জুৱানকো
জিবি হিৱি হিচিৰ জুৱা নকো॥
আহাম তাহেন অণ্ডে ঈশ্বৰ মেনায়া
মানৰা মাচে বেংগেদমে
জিবি হিৱি হিচিৰ জুৱানকো
অকামকয়ে অনা উনিই এমামা
মানৰা মাচে কই জনমে

জিবি হিৱি হিচিৰ জুৱানকো।

(৫৩) দাৰে চাৰাম চাগেন আকানুৰ লাগিগে
মানৰাবোন জানাম আকান্ গুজু লাগিগে
হাইৰে হাইৰেমন জালাৰে
ঈশ্বৰ বেয়া চাজায় খন্দবাবন এড়ান।
চেৰমা ষেবোন বাপাপ ৰেহো ইনি ঈশ্বৰ গে
পাতাল ভেকোন ফেড় ৰেহ ইনি ঈশ্বৰগে
হাইৰে হাইৰে মন……… !
………এড়ান।
হুচিয়াৰ মাবোন মানৰাকো ধাৰ্‌তি টুণ্ডাণ্ডৰে
আউধান মাৰোন কইহাকো ধাৰ তিৰে তাহেন্
হাইৰে হাইৰে মন………
……এড়ান।

(৫৪) হাটৰে বাজাৰৰে পাতাৰে টাণ্ডিৰে
সান্তাল কড়া কুড়ি অলমে ঝলমে
হড়মা শনা ৰূপা জাতিমা ধুড়ীৰে
সান্তাল কড়াকুড়ি আগমে ঝলমে।

(৫৫) মেননা মেননা কুড়িকঃ ত্ৰিৰ জংপে দাড় জংপে
কড়াকদঃ পটম পটম সিহুঁৰ নাক ঠেমা বাড়ায়েদ
মেনাজ মেনাজ কড়াক ত্ৰিৰ জংপে দাড় জংপে
কুড়িকদঃ চুলহা কুড়ামৰে ডাডুকঃ পাঁজা বাড়ায়া।

উৰিয়া ঝুমুৰ ঃ

(৫৬) ৰচৰ খেলিব কহিনি চঞ্জনা গচ্ছ
ফল হেবা বলি বালুত কালে
বিবাহ হলি দিনা জিবা বুলি।

(৫৭) ৰচই খেলিব নইকি ললিতা
ভাজি চাগ তিতা নেই আছো
থিবে ভেনাই ঘইতা ভেনেই ঘইতা
যেবে নচৰই দিন বনিথিতা কটাপৰে
মেথিয়া মৰ বাটি নেতা দিন।

(৫৮) ৰচই খেলিব কলা কলা বাইগন
চুক্কচুক কটা কি মাৰ মাৰিলি
চান দিয়ৰ মৰ পানী বুহা অটা।

(৫৯) ৰচত খেলিব
ৰাটেঘাটে জিও থলি
ভিটিলি কুলিহা
কপটা খান্দবুলি
দেবুৰে ভুলিয়া মদাৰ ফুলীয়া।

(৬০) গাড়ী গলান চকীডিঙ বগান
'হ' মৰ নোৱাজন
চিঙ পনিয়া দৰপন তমে
কাহাকে কৰোচ মন-হ' নোৱাজন।

(৬১ পাণ-তামোল চান্দি কমল
আমৰ অটাৰে অচে উৰমাল
বলে আমৰ মুহটা দিছোচে লাল
পাণ-তামোল চান্দি কমল।

.৬২) লাল টেম বাতি জলুচে
তমৰ ছাতিৰ অটা হিলোচে,
লাল ধান চাউলৰ ভুচ্চা তমে
কাহি পাইব-আমৰ ঘুচ্চা,

কালি নাই খাই
খাইজা আজ তমৰ মুহৰ
নাইন তেজ্ঞ মাৰিতি চটকন
চিৰিতা কান হাইৰে
বাবু নাই ৰহে টেকপন।

(৬৩) তমৰ পচ আৰে কাহিৰ বুচুকা
ননি বিলাই মাৰে হোচুকা
বাহলৰ গড় গড় বাচি দেলে জিৰ
মুখৰ বয়স গেলে কে,
পচ্চাৰিব ৰে জনকে জনা।

(৬৪) জন হুদি অনাৰে জনক জনা
চিনি ধৰ দনা বাইৰি খুটি
ঘৰে জিমা উঠ কালি
ঝুমকে ঝুনা তমৰ গালে দেতি চুমা।

দম্‌কচ্‌ঃ

দম্‌কচ্‌ গীতক ঝুমুৰৰ শাৰীত থব পাৰি। দুয়োৰে ওচৰ সম্পৰ্ক আছে। ইয়াতো ডেকা গাভৰু হঁতে চাম্নে চাম্নে ধৰা ধৰিকৈ নাচে। গীত গাওঁতাই গীত গায়, বাজনা বজাওঁতাই বাজনা বজায়। ওৰাং মুণ্ডা আদি কিছুমান জাতিৰ মাজত ই বহল ভাবে বিস্তাৰ লাভ কৰিলেও চাহ মজদুৰৰ আন আন জাতি উপজাতিৰ পৰাও অনাদৰ পোৱা নাই। শ্ৰম জীৱি চাহ মজদুৰৰ জীৱনৰ সফল চিত্ৰ দম কচ্‌ গীতত পোৱা যায়। বিয়া আদিত এই গীত বিশেষ ভাবে গোৱা দেখা যায়।

দম্‌কচ্‌-গীত

(১) ইদেশেক ঠাৰি আমা, ভাবী মিঠা লাগে
খাইলে হু গোৰিয়া পিয়াইলে হু গোৰিয়া
সুৰত মিঠা লাগে।
গাওঁ কেৰি পশল শুগা, উড়ি পালায়ৰে
বনে বনে শুগা বলত গম্ভীৰৰে।

(২) সাত সাগৰ তেৰ নদী, বৃটিশকেৰ ৰাইজ বাবা
বৃটিশকেৰ দিনে বাবা মণিবামেৰ ফাঁচি
হায়ৰে বৃটিশ কেৰ দিনে······।
পুৰুবেত ব্ৰহ্মা দেশ, পশ্চিমে পাকিস্থান
উত্তৰে চীনা ৰাজা চালাই বন্দুকদাৰ
হায়ৰে উত্তৰে চীনা ৰাজা······।

ভাৰতকে মিচিন গান, চীনাকে বন্দুকদাৰ
হিমালয় নীলা ৰাঙা দিছে হৰিয়ৰ
হায়ৰে হিমালয় নীলা······।

(৩) তৰ ফটো দেখি দেখি, মকে যে নিশা লাগে
এতনা বেইমান ৰাতি নিন্দ নাহি আৱে
হায়ৰে এতনা বেইমান ৰাতি·····।
ভাইয়কেৰ মড়ৱামে দিল ভৰি নাচৰ
পৈঁৰীকে তাৰে তাৰে চিতি সাপ লাৱাকায়
সকেত ডৰ নাহি লাগে।

হায়ৰে পৈঁৰীকে তাৰে তাৰে ········
যখন ৰহি দুটে নিমন, কেহু নাহি পুছত ৰহে
ডাঙৰ দীঘল হলি লিখা পড়লিত সযাই চিঠি লিখে
হায়ৰে ডাঙৰ দীঘল হলি·········।

(৪) তকে দিৰ শিঠা পানী মই খাব মিঠা পানী
শিঠা পানী লাগেৰে মঁইয়া মধু নিশা লাগেৰে
মঁইয়া মধু নিশা লাগে।
হায়ৰে শিঠা পানী লাগেৰে ·········।
আকাশ পাতাল বদৰীমে দেখলৱ মাই নৱাঁ চান্দ
পূৰ্ণিমা নৱাঁ চান্দ দেখন্ত ময়দান
হায়ৰে পূৰ্ণিমা নৱাঁ চান্দ ········।
মায় বাপ জনম দেলই কামাইয়া কৰাইৰে
জিয়ত জিনগানি ভৰি মৰলেও মন পস্তাই
মঁইয়া জিয়ত জিনগাণি ভৰি
হায়ৰে জিয়ত জিন গানি ভৰি ········।

(৫) হাথমে বিজল বতি চৈল যাতি ৰাতি ৰাতি
বাৰ ৰাজা ৰাতিৰে চিনেমা দেখে যাতি
হায়ৰে বাৰ ৰাজা ৰাতি ········

আসাম দেশে আইলি বাবা টাকা কামাইক লাগলি
টাকা কামাতে বাবা সাত পুরুষ বিতি গেলয়
এহে আসাম দেশে,
হায়ৰে টাকা কামাতে বাবা .... ।
ৰণে বনে মাঝে হায়ৰে শ্বশুৰাৰ ৰাস্তা
একলা নহি যৈব মঁইয়া বিপদ ভাৰি লাগে
হায়ৰে একলা নহি যৈব .... ।
আয়া লেলেই ডাইৰ পাত বাপ লেলেই টানি বানি
মুনগাকেৰ শাগৰে 'ত-' বড়িৰে সৱাদ
হায়ৰে মুনগাকেৰ শাগৰে'ত' .... ।

(৬) কঁহা ৰহে
ভুলায় ৰহে
এতনা দিন
মাজ ৰাতি সপনমে আইকে হাঁইস দলয়,
কঁহা ৰহে .... ।
কতনা বড়াৰে পৃথিবী
কতনা বড়াৰে নীল আকাশ
কতনা বড়াৰে হিমালয়
কতনা বড়াৰে সমুদ্ৰ
কঁহা ৰহে .... ।
গছাকেৰ লতয় ঝৰৰা লয়
গছাকেৰ ফল ফুল পাছৰালয়
আইজত' ছট মঁইয়া
খপামে ঝৰৰালয় ফুল
মাজৰাতি সপনমে আইকে হঁাইস দলয়
কঁহা ৰহে .... ।

(৭) দহি বেচে জাতৰহি মথুৰা নগৰে হৰি
দহি দুধা সবে লুটি ললই বহুৰা তৰে
শ্যাম নটবৰ বহুৰা তৰে
বৰ্জ্জহু জশমতী অপনা লড়িকা হৰি
যহৰ দেলই শিংকে গগৰী বহুৰা তৰে
শ্যাম নটবৰ বহুৰা তৰে ।

(৮) মন্থৰা বলে ৰাণী কষলয় কেকই ৰাণী
হায়ৰে সুন্দৰী যোগে,
কৌশল্যা ৰাণী ভূঞামে লোটলয় সুন্দৰী যোগে
ৰাম লক্ষণ বনে গেল দশৰথ সুৰধাম
হায়ৰে সুন্দৰী যোগে ।
কৌশল্যা ৰাণী ভূঞামে লোটলয় সুন্দৰী যোগে
কান্দলয় পশু পখি কান্দলয় নগৰ বাসী
হায়ৰে সুন্দৰী যোগে ।
কৌশল্যা ৰাণী ভূঞামে লোটলয় সুন্দৰী যোগে
ৰাম লক্ষণ বনে গেল অযোধ্যা শুনা ভেল
হায়ৰে সুন্দৰী যোগে ।

(৯) গৰাক দিনেক সেৰ পালা
স্বাধীন দিনেক কিলো, হায়ৰে
ধৰেক নাই পাৰি সৈঁয়া
কাঞা গলাৰ জখ
কিবে কাঞা গলাৰ জখ ।

(১০) আম্বা বাগানেমে, কেকৰ ঘোৰা বান্ধল
ৰাজা দশৰথলাল, তেকৰ ঘোৰা বান্ধল ।

(১১) অঙনাকে শীত পানী, জল বহি গেলগে
ঠমক চল ৰাণী, পৈঁড়ি ভিঁজি গেলগে ।

(১২) বাসাকে বোদা তৰে, কে সিটি মাৰে
হলদ ৰাঙল দেউবা, সেক্তে সিটি মাৰে

(১৩) আমা খাবে বাবু
চকা মত বিগবে
জিয়ত জিনগানী বাবু
মায়া মত ছাড়বে ।

(১৪) ঠুথি পীপৰি গজা নাকৰায়ালা ভাৰ
চেদ' পীপৰিবে ফৰলে লাদা বাদা,
ওপৰেত বসিয়া ভাই ভৰি ফৰি খারে
হেথৰ গৰেলা বিনি খায়
এ ভাৰ ছতকী গেল এপাৰঁ পিছলি গেল
বসিয়া হবে গিবলে অনচেতে ।
লানবে চাঁরৰ' বস জোড়া পানী, বসিয়ালা ছিচিকে জাগাব ।
একা ছিকাঁ ছিচেঁবে হুচৰা ছিচাঁ ছিঁচে
বসিয়া হবে উথলে মন মাৰী ।

ৰাম চাৰচা ঃ

(১৫) আঠে গৰভামে দেবকী লাল হবে
কৃষ্ণ গোপাল হবে কংসকী কাল ৰাণে
সবে পাহাৰীয়া শুইয়ে গায়িন
হথা কড়ী খুলী গয়ে
টুটী গয়ে জহেলাকে তালা,
শুতি গয়ে পাহাৰীয়া ··················· ।
ৰাতি অনধিয়াৰীহে নিচট ৰাণে
সুপামে বিনিকে বাসুদেৱ ঘৰ গকুলা আনে
বৃজ যমুনা আনে, বৃজ ················· ।
কান্যালা গকুলালে মাথুৰা আনে
অপনে অপনে লাগি গয়ে
জহেলাকে তালা ।

কান্যাকে বদন শুনিকে জাগি গায়ে পাহাৰীয়া
কহি দেহিন কংস কুৰঁৰীয়া ।
বাসুদেৱ কান্যালা দেহে লাগিন
কান্যালা ধৰিকে কুৰঁৰ পাথাৰামাৰী
তেদ্ ৰাম বাড়া অত্যাচাৰী ।
ৰালাক অত্যাচাৰী
বালাক কহে লাগিল আকাশগে
শুনলে অভিমানী··············· ।
জনমলে লেহিন তব জানকে
বেহাল হৱে ······
কংসকে মাৰনা হৱে ।

(১৬) আসাম দেশেৰ ফুল ৰাগিচা
সুনী সবে তৰে ফুলগ'
আইনা দেখি খপা বান্ধে
নামৰূপ দুগ.পূজামে ঝুমুৰ নাচে
তাগিড় গিজা তা গিজা গিজা ।
আসাম দেশেৰ ফুল বাগিচা
গড়ানা সবে দেখে
হাড়ীকে বামিগ',
ঘিলাগুৰীমে মাদল বাজে
ধাক তিন্ তিন্দা
আসাম দেশেৰ ফুল বাগিচা
সুনী সবে তৰে ফুলগ'
আইনা দেখি খপা বান্ধে
বড়দিনমে ঝুমুৰ নাচে
তাগিড় গিজা তাগিজা গিজা
হাড়িয়া ভিজা তুবাটি পিজাহ পিজাহ ।

(১৭) তৰ মনা বসি গেল
মৰ মনা বসি গেল
সজানীৰে, চলে আইলি আসাম।
তৰ মনা বসি গেল
মৰ মনা বসি গেল
সজানীৰে, চাউলভুনজা খাই ৰাখলি পৰাণ।
সজানীৰে,
বাবু বলে পিয়া পিয়া
সৰদাৰ বলে এদিগে আ,
সজানীৰে,
সাহাব বলে মাই বাপ কচম
তৰ মনা বসি গেল, মৰ মনা বসি গেল
সজানীৰে, চলে আইলি আসাম।

(১৮) দেখত গান্ধী কৰে খেল
পৈহীয়ামে কুদাৰে জড়া ৰেল
দেখত গান্ধী কৰে খেল।
কনে ঠানে পানী, কনে ঠানে তেল
দেখত গান্ধী কৰে খেল।
কনে ঠানে মনা, কনে ঠানে কয়ল
দেখত গান্ধী কৰে খেল।
সৰগাকৰ কয়ল বাবু
পাতালাকাৰ তেল
দেখত বিজ্ঞান কৰে খেল।

(১৯) গড়ে কৰ পৈৰী গে
লে গান্‌ঝো বন্ ধক ধাৰ,
গান ঝো নাইয়ে ঘৰে গ য়িন গৰদেশ
মহিনা দিনে আয়।

ছটে লুগা বাড়ে ধাৰী
আঁচৰামে বিড়ি সালাই
ৰাজাকে সড়কে ধুন্ডিয়া উড়ায়।
পই.য়ামে ৰেল চলে
আলি মে মটৰগে,
সৰগামে দয়াবা
ছুটেলে হাৱাই জাহাজ।

(২০) দিলমে ধিৰজা ধৰো
মনামে বিচাৰ কৰো,
ছতীয়ামে দয়াগে
পাথানা ভাটি দে।
এহি মাড়ায়া তবে হাৰমৰ চৰী ভইল
ছঁড়ীকে জৰিমনা
ছড়াঁকে বন্ধনা গেল।
দিলমে ধিৰজা ধৰো
মনামে বিচাৰ কৰো,
ছতীয়ামে দয়াগে
পাথানা ভাটিদে।

(২১) এ, চঁ কে আকালমে, সুৰিতা ভুলাই
মে ত কালা গাঁও ভাই
এ, চঁ কে আকাল।
কনেলা গাওঁ, কনেলা বাজাওঁ
কনেলা জেহু পৰিণাম,
এ, চঁ কে আকাল।
দনকচ লা গাওঁ, মাদৰ লা বাজাওঁ
স্বৰস্বতী লা লেহু পৰিণাম,
মে, ত কালা গাওঁ ভাই
এ, চঁ কে আকালমে সুৰিতা ভুলাই।

(২২) শুনৰে ভৰত ভাই
চীনা কাৰালে লড়াই
গৰজাত উঠে ভাৰত পগড়ী হিলায়
চীনা দেখিকে ডৰই
শুনৰে ভৰত ভাই।
ধৰতী মে ফৌজ চলে
সৰগমে হৱ ইজাহাজ
কাশ্মীৰকে সীমামে বম্ত গিৰাই
চীনা ভাগে 'ত' পৰাই
শুনৰে ভৰত ভাই।
অপনে সীমামে ঝান্ডা 'ত' গাড়াই
শুনৰে ভৰত ভাই।

(২৩) ৰাওঁৰে দমকচা শুনি
হমচলে আইলি
ৰাওঁৰে দমকচা শুনি
ৰাওঁৰে বলী শুনি
হমচলে অইলি
ৰাওঁৰে দমকচা লাগল ভাৰী
ৰাওঁৰে দমকচা শুনি
ৰাওঁৰে মুতলী গড়ে টাঙ্গ
সংগে মিলে খেলা তেন দমকচা
হয়ালে বিহানে কৰব ছুটী।

(২৪) পাহাৰে পৰ্ব্বতে ঘৰ,
তাতে আছে কইনা বৰ,
টচকি টচকি গিৰে
কইনাৰ তাখি লৰ।

(২৫) জনমলি একে ঠিনে
বাঢ়লি যনে ত্তনে
জিতিয়া পাতায়া লেলে
ভেলি চিতি চান।

(২৬) শপুত লাই বহিন ৰহে
বিপত লাই ভাইৰহে
শপুত লাইৰে বহিনী বাহাবান্ধে।

(২৭) পাতল পাতল ছকড়িকে
জৰল তিন জনৰে
পড়ল পড়ল ছকড়া মন
পিন্দে ঠেটি পেন্টৰে।

(২৮) অঙনাকে চিনি আম্বা, খাইলেৰে মৈয়া সৰ
শ্বশু ৰাইৰ যইযে মৈয়া পিছেৰে পস্তাবে।

[২৯] চুল্হা ঠিনেক বুচি হাড়ি মকে নজড় লাগে কিৰে
মকে নজড় লাগে,
এক দনা দিতেক যদি ঘড়াকে দৌড়াতে হাইবে
ঘড়াকে দৌড়াতে।

সহঁৰাই-গীত ঃ

কালী পূজা বা দেৱালী পৰৱ [সহঁৰাই পৰৱ] চাহ মজদুৰৰ এটা লেখত লবলগীয়া উৎসৱ। এই উৎসৱত ছুচঁৰি গোৱাৰ দৰে মজদুৰ সকলে ঢোল ঢাক মাদল-ঢুমচা আদি লৈ ঘৰে ঘৰে সহৰাই গীত গায় আৰু ধান-চাউল, পইচা আদি যি পায় তোলে। ইয়াক গাই জাগৰণ কৰা বা জাহলী গোৱা বুলি কয়। কোনো কোনো ঠাইত গৰু মহ আদিক খুটাত বান্ধি নচোৱায়। তেতিয়াও এই গীত গায়। সহঁৰাই গীতত বহু উপদেশ মূলক কথা পোৱা যায়। সহঁৰাই গীত সাধাৰণতে ' অহিৰে ' শব্দটিৰে আৰম্ভ কৰে। কোনো কোনোৱে সহঁৰাই গীতক কপিলা মঙ্গল গীত বুলিও অভিহিত কৰে। সহঁৰাই গীতৰ মাধ্যমেৰে গো-লক্ষীৰ গুনানুকীৰ্ত্তন কৰা হয়।

গণেশ বন্দনা ঃ

১। (অহিৰে) প্ৰথমে বন্দনা কৰি গনেশ চৰণৰে বাবুহো
দ্বিতীয়তে লক্ষী নাৰায়ন,
তৃতীয়ে বন্দনা কৰি দুৰ্গা শশী পানিহে
চতুৰ্থতে ব্ৰহ্মহুতাশন।

(অহিৰে) পঞ্চমে বন্দনা কৰি দেৱী বীণা-পানীৰে, বাবুহো
ষষ্ঠমতে সুধাংও তৰ্পন,
সপ্তমে বন্দনা কৰি ইন্দ্ৰ সমীৰনেহে
অষ্টমতে বৰুন শমন।

অহিৰে) নৱমে বন্দনা কৰি গুৰু বৃহস্পতিৰে বাবুহো
দশমতে যত দেৱগন,
একদশে বন্দিলাম বৈষ্ণৱ ব্ৰাহ্মন হে
দ্বাদশেতে যত মুনিগন।

(অহিৰে) একে একে বন্দিলাম সবাৰ চৰণেৰে বাবুহো
কীট পতাঙ্গাদি নৰগণ,
শ্ৰীকৃষ্ণৰ পদ যুগে লইয়া স্মৰনহে
বিৰচিত ভৱত দুৰ্জ্জন।

ব্ৰহ্মা কৰ্ত্তৃক গো-হৰণ আৰু শ্ৰীকৃষ্ণৰ ছলনা ঃ

২। (অহিৰে) জয় জয় দিয়ে বন্দি, প্ৰভু নাৰায়ন, বাবুহো
যাৰ স্থিতি এতিন ভূৱন,
যাহাৰ মহিমা কিছু নাহয় বৰ্ণনাযে
কেমন্ত কৰিব মোড় জন।

(অহিৰে) সহস্ৰ মুখে অন্ত নাপায়াৰ, বাবুহো
অন্তনা পাইল পদ্মাসন,
মহালক্ষী স্বৰস্বতী সেৱয়ে চৰণ হে
তবু অন্তনা পায় বখন।

(অহিৰে) যাৰ কৃপাবলে কুল সমানৰে, বাবুহো
পৃথিবী ধৰিল বিষধৰ,
যাহাৰ কৃপায় স্বৰ্গে ৰাজা পুৰুলৰহে
যাৰ দৃষ্টি জীৱৰে ঔপৰ।

(অহিৰে) ধ্যানতে নাপায় যাৰে যোগী ঋষি গনৰে বাবুহো
লোমকূপে এতিন ভূৱন,
সেই প্ৰভুনাৰায়নে ভক্তেৰ কাৰনেহে
ইহৱেনে নন্দেৰ নন্দন।

(অহিৰে) মস্তকে ময়ুৰ পাখা গলে গুনা মায়োৰে, বাবুহো
ললাটতে তিলক চন্দন,
আঙ্গে ধড়া কোমৰেতে স্বপিত বসন হে
গোষ্টে যেতে কৰিলা সাজন।

(অহিৰে) যে চৰণ জন্য মিল গঙ্গা সুৰবনীৰে, বাবুহো
কার্য্যত্তৰী হইল কাঞ্চন,
সে চৰণে যশ মতি নুপুৰ বান্ধিলা হে
সুমধুৰ বাজিছে বাজন।

(অহিৰে) তাৰৰূপে নিৰখিয়া লুকায় মদন, বাবুহো
এই বাৰে প্ৰভু নাৰায়ন,
যুৱতী নাৰীৰ মন কৰিবে হৰণ হে
কুল হাৰাৰে ফুল মালা জন।

(অহিৰে) ভৰত কুমাৰ ভনে আনন্দিত্ত মনেৰে, বাবুহো
নিতি নিতি চৰাণ গোধন,
সখা মনে বৃন্দাবনে প্ৰভূ নাৰায়ন হে
একপথে কৰেন ভোজন।

(অহিৰে) সখা সঙ্গে মহাৰঙ্গে প্ৰভু নাৰায়নহে
একপতে কৰেণ ভোজন,
নিজে নিজে খাই আৰ কৃষ্ণেৰ বদনে হে
অন্ন তুলে দেয় সৰ্ব্বজন।

[অহিৰে] ভক্তাধীন ভগৱান ভক্তেৰ কাৰণ হে
সেই অন্ন কৰেণ ভোজন,
প্ৰেমভৰে নাৰায়ণে কৰেণ বান্ধন হে
ধন্য ধন্য ধন্য প্ৰেম ধন।

অহিৰে] ব্ৰহ্মাবলে শুন শুন যত দেৱগণ হে
বটে কিনা বটে নাৰায়ন,
এখনি যাইব আমি সেই বৃন্দা বনেহে
যত ধেনু কৰিব হৰণ।

[অহিৰে] দেখিয়া এমন কৰ্ম্ম ভাৱে দেৱগণ হে
বুঝি বাৰে পৰিনা কাৰণ,
সোপেৰ উচিদৃষ্টি অন্ন কৰিল ভোজন হে
বুঝিলহে নাৰায়ন।

অহিৰে] এতেক বলিয়া ব্ৰহ্মা কৰিল গমনহে
যথাচৰে যত ধেনুগণ,
নিজ মায়া প্ৰকাশিয়া দেৱপদ্মচনহে
ধেনু সৰ কৰিলা হৰণ।

[অহিৰে] কি বাইতে গিয়াছিল যত সখাগণ হে
ৰক্ষিতে নাৰিল কোনজন
কোনপথে ধেনুলয়ে কৰিল গমনহে
দেখিতে নাপেল কোনজন।

[অহিৰে] নলক্ষ ধেনুলয়ে সে চতুৰানন হে
ৰাখিলেন গুহাৰ ভিতৰ,
কাঁদিতে কাঁদিতে ফিৰে যত সখাগণ হে
উপনিত কৃষ্ণ গোচৰ।

(অহিৰে) শুন শুন ভাই কানুলক্ষ ধেনুহে
কোনচুৰে কৰিল হৰণ.
খুজিয়া না পাইলাম একটিও গোধনহে
ফিৰে আইলাম সে কাৰণ।

(অহিৰে) অন্তৰ্য্যামী নাৰায়নে জানিলা কাৰণহে
আমাৰে জানিতে পদ্মাসন,
নলক্ষ ধেনুগণ কৰিল হৰণ হে
ভ্ৰমবেশে কৰিলা এমন।

(অহিৰে) এতেকে ভাবিয়া কহে প্ৰভুনাৰায়ন হে
ধৈৰ্য্যধৰ যত সখাগণ,
এখনি আনিব নলক্ষ ধেনুগণ হে
কেনসৱে চিন্তা অকাৰণ।

(অহিৰে) নিজ মায়া প্ৰকাশিয়া ব্ৰহ্মা সনাতন হে
বিশ্বৰূপ কৰেণ ধাৰণ,
আনন্দেতে বংশী ধ্বণি কৰে ঘন ঘনহে
মোহিত হইলা ত্ৰিভুবন।

(অহিৰে) দেখিয়া অদ্ভুত কৰ্ম্ম ভাবিতে লাগিলহে
কোথাহতে আইল গোধন,
পূৰ্ব্বতে যেমন ছিল যতেক গোধন হে
ধেনু শল তেমন বৰণ।

(অহিৰে) শ্ৰীদাম সুদাম আদি যত সখাগণ হে
শ্ৰীকৃষ্ণেৰ বৌউল ততখন,
মুখে কৃষ্ণ বলে আৰ কৰতাথি দিয়াহে
প্ৰেমানন্দে নাচে সৰ্ব্বজন।

(অহিৰে) প্ৰভুৰ মহিমা গুণ কি বুঝিয়ে নৰেহে
বুঝিতে নাপাৰে পঞ্চানন,
বুঝিতে নাৰিবা সেই দেৱ পদ্মাসন হে
ধেনুগণ কৰিল হৰণ।

[অহিৰে] ভৰভ কুমাৰ ভনে আনন্দিত মনেহে
স্থান দিওপ্ৰভু নাৰায়নে,
আমিত না জানি প্ৰভুজন সাধনহে
নিজগুনে কৰিবে তাৰণ।

[অহিৰে] গোধন হৰিয়া গুহা ভিতৰিয়া বাবুহো
ৰাখিলেন যতেক গোধন,
সকল ত্যেজিয়া তৃন জল লইয়া
আহাৰ জোগায় ঘনে ঘনে।

[অহিৰে] নাবুঝি মৰম কৰিলাম কৰম বাবুহো
উপায় কি কৰিব এখন
নাহি কেন আশা হল এই পশা
কোন কৰ্ম্ম নাহইয়া সাধন।

[অহিৰে] এতেক ভাবিয়া ৰক্ষিৰে ৰাখিয়া বাবুহো
বৃন্দাবনে কৰিল গমন,
তথায় যাইয়া দেখিল চাহিয়া
পূৰ্ব্ব মত চৰিছে গোধন।

[অহিৰে] যতেক গোধন কৰিছে হৰণ, বাবুহো
সকলেৰ একেই বৰণ,
সখাগণ সঙ্গে অতি মনোৰঙ্গে
বসে আছে প্ৰভু নাৰায়ন।

[অহিৰে] নহে অন্যজন সেই নাৰায়ন, বাবুহো
হইলেন নন্দেৰ নন্দন,
কৰ্ম্ম কৰেছি ওহে কোমল আঁখি
অপৰাধ কৰিবে মাৰ্জ্জন।

[অহিৰে] এখেক বলিয়া গেলেন ফিৰিয়া, বাবুহো
হুৰে মুক্তে কৈল ততক্ষন,
গোধন লইয়া চলিল ধাইয়া
সঙ্গেতে চলিল ৰক্ষিগণ।

[অহিৰে] জানিয়া কাৰণ প্ৰভুনাৰায়ণ, বাবুহো
মায়া প্ৰকাশিল ততক্ষণ,
যতেক গোধন কৰে পলায়ন
ফিৰাতে না পাৰে কোন জন।

[অহিৰে] প্ৰভুৰ মায়াতে ধায় চতুৰ্ভিতে. বাবুহো
ফিৰাতে নাপাৰে ৰক্ষিগন,
সকল ভজিয়া ঠৈঙ্গাকে লইয়া
নিজে বিধি কৰিল গমন।

[অহিৰে] দৌড়িতে দৌড়িতে পড়িয়া ভুমিতে, বাবুহো
বিধাতা হইল অচেতন,
পাইয়া চেতন সে চতুৰানন,
ভক্তি ভৰে কৰেন স্তবন।

[অহিৰে] ওহে নাৰায়ন বিপদ ভনজন, বাবুহো
এবিপদে কৰুন ৰক্ষন,
যেন কৰ্ম্ম কৰি শাস্তি দিলে হৰি
এই বাৰে কৰুন তাৰণ।

[অহিৰে] বুঝিতে নাপাৰি ধেনু কৰি চুৰি বাবুহো
সে কাৰণে দুৰ্গতি এমন,
তোমাৰ গোধন কৰে পলায়ন
ফিৰাতে নাপাৰে কোনজন।

[অহিৰে] জানিয়া কাৰণ ব্ৰহ্মাসনাতন, বাবুহো
নিজমায়া কৰে সম্বৰণ,
আপনি গোধন ফিৰিয়া তখন
চলে যায় যথা নাৰায়ন।

[অহিৰে] ৰক্ষিগণ সনে আনন্দিত মনে, বাবুহো
পিছে পিছে যান ব্ৰহ্মাসনাতন,
ভৰত দীন ভনে আৰ কত দিনে
সেইৰূপ পাব দৰশন।

[অহিৰে] মায়া কৰি পুৰী এক কৰিল নিৰ্ম্মাণৰে, বাবুহো
নাশিতে ব্ৰহ্মাৰ অহঙ্কাৰ,
পৰম সুন্দৰ পুৰী বৈকুণ্ঠ সমান হে
ৰাখিলেন চাৰিটি দুৱাৰ।

[অহিৰে] চাৰিদ্বাৰে কত শত দাড়াইলৰে, বাবুহো
দশ বিশ ত্ৰিশ বদন,
চল্লিশ পঞ্চাশ আঠসওৰ বদন হে
আশি নব্বই শতেক বদন।

[অহিৰে] পুৰীৰ ভিতৰে লক্ষ্মী সহনাৰায়নৰে, বাবুহো
বিৰাজ কৰেন দুইজন,
বিযুনী দলায় যত প্ৰিয় সখীগণ হে
শীতল বহিছে সমীৰন।

[অহিৰে] নলক্ষ ধেনুলয়ে সে চতুৰানন ৰে, বাবুহো
চলিলেন লজ্জিত বদন,
উত্তৰ দুৱাৰে গিয়া দিল দৰশন হে
পুৰী দেখি সবিস্ময় মন।

[অহিৰে] দ্বাৰেতে আজয়ে দ্বাৰী ব্ৰহ্ম। অগগণৰে, বাবুহো
দশ বিশ ত্ৰিশ বদন,
দেখিয়া ব্ৰহ্মাৰ মনে ভয় উপজিল হে
ধীৰে ধীৰে কৰে জিজ্ঞাসন।

[অহিৰে] কেতোমৰা কোথাঘৰ কিবা নামঘৰ বৰ বাবুহো
বৈকুণ্ঠ হইল বৃন্দাবন,
এমন সুন্দৰ পুৰী বোনল কোনজনহে
কহ কহ কৰিব শ্ৰবন।

[অহিৰে] দশমুখ কহে সেই চাৰিমুখ পতিৰে, বাবুহো
আমাদেৰ নাম পদ্মাসন,
প্ৰভুৰ আজ্ঞায় মোৰ কৰিযে সুজন হে
এই দেখি মোদেৰ ভৱন।

[অহিৰে] হাসিয়া বলিছে সেই বিংশতি বদনৰে বাবুহো
বহু শুনি তুমি কোনজন,
কি কাৰণে হেৰি ত্ৰচাৰিটি বদন হে
কোন কাৰ্য্য হেৰা আগমণ।

[অহিৰে] ব্ৰহ্মা কহে আমি ব্ৰহ্মা ব্ৰহ্মাণ্ড ভিতৰে বাবুহো
সৃষ্টি কৰি যত জীৱগণ,
যে কাৰণে আগিয়াছি কৰি নিবেদন হে
প্ৰভূৰে কৰিতে দৰশন।

[অহিৰে] ত্ৰিশ মুখে কহে তাৰে কৰিয়া গৰ্জ্জনৰে বাবুহো
তোৰে ব্ৰহ্মা বলে কোন জন,
হেথা হাতে ডালে ডালে কৰ পলায়ন হে
নহে সাজা দিব এই ক্ষন।

[অহিৰে] শুনিয়া এতেকবাণী দেৱ পদ্মাসন ৰে বাবুহো
তথা হাতে কৰিল গমন,
পশ্চিম দুৱাৰে গিয়া দিল দৰশন হে
সেখানেত ব্ৰহ্মা আগমন।

অহিৰে) কাহাৰ চল্লিশ মুখ কাহাৰ পঞ্চাশৰে বাবুহো
কাৰ কাৰ ষাইঠ বদন,
নিকটে যাইয়া কহে মধুৰ বচনে হে
শুন শুন মম নিবেদন।

(অহিৰে) নিজগুনে দ্বাৰ ছেড়েদেহ সৰ্ব্বজন ৰে বাবুহো
পুৰী মাঝে কৰিব গমন,
সেইখানে বশে আছে প্ৰভু নাৰায়ণ হে
তাৰ পদে কৰিব বদন।

৩। খজা-খজৈতে আইলি পুছা পুছৈতে গ'
কনা হাকাই ফালনাকে ঘৰা ৰে।
খজা-খজৈতে আইলি, পুছা- পুছৈতে
এহে হাকাই অহিৰা কে ঘৰা ৰে।
আঙনা ত' দেখই ঐৰা ভাকৰা ভুকুৰা ৰে
ঘৰাত' স্বায়ৰ আন্ধাৰা ৰে।
এ……হৰি ৰামা, ঘৰাত স্বায়ৰ আন্ধাৰা ৰে।
ঘৰাসে বাহিৰ ভেলাই, ঘৰাকে কিষান।
দিয়াৰা যে দীপ বাৰলই গ'
এ……ৰামা ৰে হৰি ৰে
দিয়াৰা মে দীপা বাৰলই ৰে।
আন দিনা আৱই ঐৰা বাটা ভিক্ষাৰী ৰে
আজ আৱাই মানিক গৰালাৰে।
আজো যে হাকাই ঐৰা, কাতিক আম্বাবৈসা ৰে
জাগি শুৱই নাগাৰাকে ল'ক ৰে।

৪। শুতল হা নে জাগল হা গ'
গায়া কে কিষাণারা গ'
নাহি দেখি দিয়াবা নে বাতি গ'।
ঘবাসে বাহিৰ ভেলাই
ঘৰাকে কিষাণারা গ,
দিয়াবামে দীপ জ্বালারই গ'।
মীৰারা জাগল'ই ঐবা
গায়া জাগলই গ'
জাগি শুরই নাগৰাকে ল'ক বে।
এ……হৰি বামা
দিয়াৰা মে দীপ জ্বালারই গ'
স্বৰক্ত ভুমি কৰতই ইঞ্জৰ' গ'।

৫। কাঠিয়ে সভলই ঐৰা, এহ মুখ নহুৱা গ'
কাঠিয়ে সভলই হুঅ' কান গ'
কাঠিয়ে সভলই ভালা বাসা বাসবারা গ'
কাঠিয়ে সভলই বাথান গ'……।
কানারা যে সভলই ভালা, হুঅ' কাণে সনাৰা বে
মূখরে সভলই গুরা পাণ বে।
এ……হৰি ৰাম
মূখরে সভলই গুরা পাণ বে।
বেগতি সভলই ঐৰা বাসা বাসাৰা বে।
লছমী সভলই বাথান গ'।

৬। কন ফুল অহিৰন, কন ফুল পহিৰণ
কন ফুল মানুষ আহাৰ গ
অহিৰে হৰি ৰে ৰামা হৰি
কন ফুল মানুষ আহাৰ গ'

৬। (অহিৰে) কাপাস ফুল ভালা
অহিৰণ পহিৰণ
ধানা ফুল মানুষ আহাৰ গ'।
কণ যে ফুলে ভালা পুজা হৰতই
কণ ফুলে ৰাখল সংসাৰ গ'
(অহিৰে) সিন্দুৰ ফুলে ভালা পুজা যে হৰতই
ধানা ফুলে ৰাখলই সংসাৰ গ'
ধানা কে ফুল ভালা হাকাই জাগা জানকীগ'
অহ ফুলে ৰাখলই সংসাৰ গ'।

৭। বাছারা বাছিয়া মিলি মাতৰা মিলারই গ
চালা যাইবাই মাহালাঙ্গা দেশ গ'
মাহালাঙ্গা দেশ যাইৱাই সুখে চাড় খাইৱাই গ'
ওচোঁ বৈঠি কৰবই জিৰণী গ'
জন বেগতি মিলি মাতৰা মিলারই গ'
সাঁটাকে ছুতই ভালা গৰৈয়া দেওৱা গ'
অহ দেৱা আনতই বলাই ই গ'

৮। এৰম কাঁহা কানাই কাঁহা কানাই গায়া চাৰৱই বে
এৰম কাঁহা, কাঁহা কানাই গচ্ছা চড়ি বাঁশীয়া বাজৱইবে
এৰম বিজুবনে কানাই গায়া চাৰারই বে
এৰম বড়া চড়ি, বড়া চড়ি বাঁশীয়া বাজারই বে (চাঁচৈৰ)

৯। কনা যে হাকাই ভালা ফালনা কে ঘৰা বে
কনা হাকাই ওঁচা ওঁচ বাখাৰা বে
কন যে মুখে ভালা ঘৰকে তুৱৰিয়া বে
কন হাকাই তুলসীকে পীড়া বে।
কাঁহা যে ঘূৰ হাই হাঁসা ৰাজা ঘড়া বে
কাঁহা বৈঠি কৰই দৰবাৰ বে।

অহ যে দিশ হাই কালনাকে ঘৰা বে
অহ দিশই ওঁচা ওঁচ বাখাৰা বে
অহ যে ঘৰাকে পুকৰে ছুৰবিয়া বে
আঙনাহি তুলসী কে পীড়া বে
ওপৰে যে ঘুৰই ভালা হাঁসা ৰাজা ঘড়া বে
নীচে বৈঠি কৰই দৰবাৰ গ'।

১০। কিয়া চুড়ি আৰই গ' ঈশ্বৰ মাহাদেৱা গ'
কিয়া চুড়ি আৰই বিষ্ণু দেৱা গ'
উটা চড়ি আৰই ভালা ঈশ্বৰ মাহাদেৱা গ'
গজে চড়ি আৰই বিষ্ণু দেৱা গ'।
কিয়া যে দেৱাই ভালা বৈঠেকে সিংহাসন
কিয়া দেয়ে কৰব খাতিৰ গ'
বৈঠেকে দেবেই ঐৰা সিংহাসন গদীয়া
খাইকে দেবাই গুৱা পাণ বে।
খাইকে দেবাই ঐৰা কাঁচা ভজনীয়া গ'
এবম অহ দিয়ে কৰব বিদাই-ই গ'।

১১। বছৰে বছৰে পৰব ঘূৰই গ'
নাহি ঘূৰই মৰল মানুষ গ'
এ……হৰি ৰাম
নাহি ঘুৰই মৰল মানুষ গ'
মৰা মৰলই ভালা, মৰি হাৰাইল গ'
নাহী আৱই পৰবকে দিন গ'
ছুটী গেলাই বছৰাকে পৰব বে
যেহ মৰলই ভালা জনমে জনমে গ'
যেহ যে হায় ঐৰা জীতা জীৱন গ'
বছৰে বছৰে পৰব মানই গ'।

১২। কেহু মৰলে ভালা তুন বাহী টুটই গ'
মৰলে গৃহ শূন্য গ'

কেঁহু মৰলে ভালা জনমে জনমে গ'
কেহু মৰলে নাম টুৰা গ'
বাপ মৰলে ভালা জনমে জনমে গ'
মাই-ই মৰলে নাম টুৰা গ'
ভাই মৰলে ভালা তুন বাঁহি টুটই গ'
ভজী মৰলে গৃহ শূন্য গ'।

১৩। কৈসে বেধলই ঐৰা এহ জল পথৰী গ'
কৈসে বেধলই তুনিয়াই গ'
জলে বেধলই ভালা এহ জল পথৰী গ'
সুকযে বেধলই তুনিয়াই গ'
ঐসনে বেধলই ভালা তহ মাতা কুঁৱৰী গ'
তবেৰে চলতই তুনিয়াই গ'।

১৪। তুন বেগতি ভালা মাতৰা মিলাৱই
চালা যাবই শ্বশুৰা ঘৰা গ'
নাহৈৰা যাবই ভালা কন ফলা খাইবাই
কন ফল কৰবাই সন্দেসা গ'
কাচাঁ নাৰিয়াৰা ভালা ভাঙি টুৰি খাইবাই
পাকল নাৰিয়ৰ কৰবাই সন্দেস গ'

১৫। আশ্বিন বাহৰাইতেই কাতিক সামাইতেই
ঝৰঝৰ কান্দই মুৰলী গায় গ'
তুন বেগতি মিলি মাতৰা মিলাই হাই
পিতৰে বান্ধবই তুন শিংহা বে।
অহযে শিংহে গায়া মাথবে তেলবে
জিকি মিকি সভই তুন শিঙহ বে।

১৬। আঙানা বে পাটা চান্দনা
নিপাই আমা চাৰিঅ' কনা বে

হামৰা মিৰা ভালা বাড়া ঝাকামাকিয়া ৰে
চাইৰ কনে দেলাই চাকামাকাই ৰে।

১৭ (অহিৰে) অৰুণ ৰনে ভালা তৰুণ লতা ৰে
বাটবই নগুনেক যত্তিৰে ৰে।
সেহ যত্তিয়ে ভালা ৰাবদা বান্ধব ছান্ধব
ৰান্ধি ছান্ধি কৰব তুখ সুখ বাত ৰে।
সব দিনে ৰে ৰবদা মাবলি পিটলি
আজো ত হব সঙ্গ ভাই-ই ৰে।

১৮। পুছা পুছৈতে আলি, খজা খজৈতে গ'
কনা হাকাই ফালনাকে ঘৰা ৰে।
পুছা পুছৈতে আলি, খজা খজৈতে গ'
এহ হাকাই ফালনা কে ঘৰা গ'
বৈঠেকে দেতই ভালা কচু মুচু পীড়া গ'
খাইয়িকে দেতই গুরা পান গ'

১৯। (অহিৰে) ৰাম ৰে হৰি ৰে
মাঙ্গই আমা মানিক গৰালাবে ৰে।
আন দিনে মাঙ্গই ভালা বাটা ভিক্ষাৰী গ'
আজ মাঙ্গে দশ ৰাজ ভাই গ'।
দশ ভাইকে দেলে ঐৰা পানী নাহী পৰত
ৰহি যাইত যুগে যুগে নাম ৰে।

২০। জাগঁহি গ' আমা ঈশ্বৰ মাহাদেৱা গ'
জাগঁহি গ' মাতা পাৰবতী গ'
আজো যে হাকাই ভালা কাতিক আম্বাবৈসা গ'
জাগঁহি গো-মাতা-লছমী গ'।

২১। এৰম আগে যে খাইবে ডাইনী বেটা নে ভাটাৰা হ'
এৰম তবে মানা, তবে মানা, তবে মানা হিচত তহৰ।

এৰম তহেঁা যে খাইবে দৈনী বেটা নে ভাটাৰা হ'
এৰম দৈনীকে আঁখি, দৈনীকে আঁখি, এৰম দৈনীক আঁখি
ভেলাৱাকে তেল। (চাঁচৈৰ)

২২। হামে: যে ঐৰা ঘৰাসে বাহিৰা নাহী হৰহালি
তবে ৰবদা আনল বলাই ৰে।
বহুত ভারলি বহুত যে গুনলি
নাহী আইলে বড় অপৰাধ ৰে।
আজো যে হাকাই বছৰাকে পৰব
নাহী আইলে বাড়ি অপৰাধ গ'
আজ যে হাকাই ভালা লাছমীকে পৰবগ'
অহলি আইলি দুৱাৰী গ'।
(অহিৰে) আন দিনা আৱই ঐৰা বাট ভিক্ষাৰী গ'
আজ আৱই অহিৰ গৰাগাবে ৰে।
কত যে গাৱবই, কত ৰাজৱবই
আঙনাত ধুলা উড়ি গেলেই ৰে।
যে কুছু দেবে কি লেবে কি কিষাণ গ'
সুক মুখে কৰৱে বিদায় গ'
বহুত না খজহি থৱনা খজহি
আনা দুয়ে কৰবে বিদায় গ'।

২৩। ওঁকি ৰাঢ়লই ওঁকি আৰগলই
ধানা ফলে ভৰলই ভাণ্ডাৰ গ'
এ হৰি ৰাম ধান ফলে......।
ঐ সনে বাঢ়বে তহ মায়া লছমীগ'
হয়ে মুৰল পাঞ্চাশ গ'
ঐ সনে বাঢ়বে ঘৰকে বেগতিয়া গ'
হয়ে যাইবে মুৰল পাঞ্চাশ গ'।

২৪। চান্দা ওগলই চান্দা ডুবলই
সুরুয ত ওগ হাই বিহানে গ'
ঐ সন ওগিহেঁ ঘড়াকে বেগতিয়া গ'
হয়ে যাইতেই লাখ পতি ৰাজা গ'
ঐ সনে ওগিহে তহ মায়া লছমী গ'
হয়ে যাইবে শিংহালাকে গায়বে।

২৫। তহঁ দৈয়া কৰবে ঈশ্বৰ মাহাদেৱ গ'
ৰাঢ়ত ঘৰাকে কিষানা গ'
কহঁ দৈয়া কৰবে শ্ৰীবিষ্ণুদেৱ গ'
বাঢ়ত ঘৰাকে শান্তি গ'
তহঁযে দৈয়া কৰিণ, দশভুজা দেৱী গ'
ৰাঢ়ত বেগতি প্ৰাণী গ'
তহঁ যে দৈয়া কৰিণ মহামায়া লক্ষ্মী গ'
থইক্ দেতেই সনাকে দালান গ'।

২৬। (অহিৰে) ৰামেযেগনে ভালা ঘন ঘন তাৰাগো
লছমনে গনে মধু মাছিৰে,
সীতাযে গনে ভালা পানী কেৰী বুন্দা গো,
হনুমানে ডেগে লাঙ্কাগড়ৰে।

২৭। (অহিৰে) মাইত কান্দে ভালা জনমে জনমে হো
বহিনতো কান্দে ছয় মাসৰে,
তিৰিযে কান্দে ভালা ডেঢ় পহৰ ৰাতি হো
ভিনিষাৰি খপা চিকনাইৰে।

২৮। (অহিৰে) কাড়াকে পিঠে ভালা অকুলাৰে বুকলা
হাতীকে পিঠেৰে মাহুতৰে,
ঘড়াকে পিঠে ভালা দশপতি ৰাজাহো
ছুটবড় কৰত চালামৰে।

২৯। (অহিৰে) জাগমা লছমী জাগমা ভগৱতী
জাগেকে অমাৱস্যাৰাতৰে,
জাগেকে প্ৰতিফল দেবেমা লছমীগো
পাঁচ পুত্ৰ দশ ধেনু গাইৰে।

৩০। (অহিৰে) গঙ্গা গহাইলে অহিৰা থুক নাহি পেলিবে
গাইকে নামাৰিয় লাইত,
গাইকে গবৰে পৃথিবীযে শুদ্ধ হয়
গাই দুগ্ধে সিনাই মাহাদেৱ।

৩১। (অহিৰে) কেহুযে সৃজয়ে ভুঁইয় পৃথিৱী হ
কেহুযে সৃজয়ে ষাঁড়
কেহুযে সৃজতে নন্দ গোৱালা জাতি
কেহুযে সৃজয়ে বাতি।
অহিৰে,—ঈশ্বৰে সৃজয়ে ভুঁইয় পৃথিবী
মাহাদেৱেত সৃজয়ে ষাঁড়,
ষাঁড়ে যে সৃজয়ে নন্দ গোৱালা জাতি
কুম্ভাৰেযে সৃজয়ে বাতি।

৩২। (অহিৰে) বাৰ বছৰে সীতা অযোধ্যা বসন্তিহ
ধাৰে ধীৰে বাঁশীকেৰি পুং,
নাগৰাণী শ্যাম বাজে, বীৰ হনুমান সাজে
থৰ হৰ কাঁপে বস : মাতা।

সাওঁতাল সহঁৰাই

৩৩। অত ৰগৰ খিৰিবগৰ জিওদঃ ৰগৰ লঃকান্
জিওদঃ ৰগৰ ৰিদ ৰিদাও কান্
আতঃ কুড়ি মায়া জালা জিওদঃ ৰগৰলঃ কান্
জিওদঃ ৰগৰ ৰিদ্ ৰিদাও কান্।

গাতে কুড়িঞ এাম লেখান্ মুলু জুতান লান্দাকে
মনগেদঃ বহা কউআড়কঃ
চেদাই লেকান্ চেহেল চেপেল মন গেদঃ হোই কঃ
বাচকাতে দিন গেদঞ বিতাও কেতিঙা।

৩৪। দেনতিঞ নায়েগঃ জুড়ি ছাড়ি দেনতি নায়েগ জুলি করতাল
চেতান টলা গাতে কড়াদঞ হিৰি আগুকাই,
গাতে কড়াই হিড়িঞ লিওখান্ জনম জনম বাগিহোয়ঃ
গাতে কড়াদ অহঞ বাগিলে,
গাতে কড়াই বাগিলিংখান আৰাগাম চাঞ অড়েজা।
নবক গাডা দা বেয়িং ডম্বলা,
ইঞা জিরী দই বফা কউ আড় তিঞ।

টুসু গীত ঃ

পূহ মাহৰ সংক্ৰান্তিত হোৱা উৎসৱটিক চাহ মজদুৰ সকলে পৌষ সাবৱ বুলি কয়, অসমীয়া সমাজে যাক মাঘ বিহু নাম দিছে। এই পৌষ পৰৱত চাহ মজদুৰৰ একাংশই টুসু পূজা পাতে। প্ৰৱাদ আছে যে, টুসু হ'ল এগৰাকী সতী স্বৰূপ নাৰী। এই টুসুক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই টুসু গীতৰ সৃষ্টি। টুসু গীতক নাৰী প্ৰধান গীতৰ শাৰীত ধৰা হয়। সংক্ৰান্তিৰ ৰাতি চাহ মজদুৰ জীয়াৰী-বোৱাৰী হঁতে তিনি-পাঁচ-সাত বা নদিনৰ আগৰে পৰা ঠিক কৰি থোৱা কোনো এঘৰত গোট খায় আৰু টুসুৰ প্ৰতিমা বা কাগজেৰে তৈয়াৰী মৰল সন্মুখত লৈ গোটেই ৰাতি টুসু গীত গায়। ডেকা হঁতো তাত পিচপৰি নাথাকে। ইয়াক টুসু জাগৰণ বোলে। পিচদিনা পুৱা গীত গাই গাই প্ৰতিমা বা মৰলটো নদীত উটুৱাই দিয়ে। টুসু পূঁজা উপলক্ষে গোৱা এই টুসু গীতত ভাৱৰ ব্যঞ্জনা আৰু ভাষাৰ সাৱলীলতা বিশেষ লক্ষ্য কৰিব লগীয়া। টুসুগীত জোৰা নাম দিও গোৱা হয়।

১। তেল দিলাম শলিতা দিলাম স্বৰ্গে দিলাম বাতি গ'
সকল দেৱতা সন্ধ্যা লেও মা গো লক্ষ্মী স্বৰস্বতী গ'
গায় আইল ব'চুৰ আইল, আইল ভগৱতী গ'
সন্ধ্যাৰ বেলা পাৰাই গেল গো সন্ধ্যা কেন দিও না।
কুমাৰ ঘ:ৰ তেল নাই মা ধৰি ঘৰে বাতি গ'
সন্ধ্যাৰ বেলা পাৰাই গেল গো সন্ধ্যা কিসে দিব গ'
সন্ধ্যা দিতে কৈলাম মাকে গো সন্ধ্যা কেনে দিও না
দি.নৰ আলো চুবে গেল গো সন্ধ্যা কেনে দিও না।
তেল দিলাম শলিতা দিলাম স্বৰ্গে দিলাম বাতি গ'
সন্ধ্যা নিয়ে বাৰাই গেল গো ঘৰেৰ কুন্দৰতী গ'।

২। তদেৰ ঘৰেৰ নতুন টুসু
ভাই কৰি আনা গনা
বিদায়েৰ বেলা যাচ্ছি
চৰ বলে কেও বলনা।

৩। তদেৰ টুসু ফুলে ভৰা
পুর্ণিমা চাঁদেৰ আহ্লা
এমন কৰে ৰাখবে তৰা
মাই বাপেৰ কদম তলা।

(ৰং) সেকি এমণি যাবে, আকাশে পাতালে
ধুলা উড়াবে
সেকি এমণি যাবে।

৪। কি বলব গো মসী পিসী
কি ৰলব দুখেৰ কথা,
কাঁচা বাঁশে ঘুণ লাগেছে
তেমণি হামাৰ দুখ দশা।

(ৰং) টুসু মণিৰ কলে
হেলন দিয়ে জল খাব
আঁচল তলে
টুসু মণিৰ কলে।

৫। মার্কিণ কাপড় মার্কিণ কাপড়
পিন্ধতে বড় সাধ গেল,
লাপাকাটিৰ চাৰালিতে
বৈশে সাৰা ৰাইত গেল।

৬। কুঞ্জ বনেৰ কুঞ্জলতা
ফুল ফুটে ঝপা ঝপা,
একটি ফুলে বসে ভ্রমৰ
সব ফুলে কৰে আশা।

(ৰং) ৰাজবালা গাথঁয়ে মালা যতনে
পৰাব গলে
মন মোহন সখীৰে সখী তোমাৰে।

৭। আঁচিৰে পাঁচিৰে পদ্দ
পদ্দ ভায়া ফুটেনা,
টুসুৰ বুকে জড়া পদ্দ
ভ্রমৰ ভয়ে বসেনা।

৮। ধান কাটি গো নাঢ়া কাটি
নাঢ়ে কাটে ঘৰ ৰান্ধি,
সেহ ঘৰে পানী গিৰে
বসে সাৰা ৰাইত কাঁদি।

৯। পহনা খাতে গেলি হামৰা
ঘুমাইছিলি বালিসে,
আধা ৰাইতে ঘুম ভাঙ্গেছে
খাই মাৰেছে উড়িসে।

(ৰং) সাধেৰ লাল টেমাটা পহৰ কৰে
আছে যে লো এঠিনটা
সাধেৰ লালটেমাটা।

১০। আলু কইলাম শাৰী শাৰী
কলা কইলাম দুই বাড়ী,
ভাল কৰে কাটবে কলা
কাইল যাব শ্বশুৰ বাড়ী।

(বং) তবা থাকলো বসে
উড়া জাহাজ উড়ছেলো দেশে দেশে
তবা থাকলো বসে।

১১। বাড়ীৰ ওপৰ শিমল গাছটি
কাটে কৰব বেল গাড়ী,
যাবে ছঁড়ী মাকে বলবি
পালাই যাব ফুল বাড়ী।

১২। গান গাহা তব যেমন তেমন
ঢল বাজাতব সাজেনা,
হামৰা যদি ঘুৰাই বলব
তদেব মোৰাদ ৰাখবনা।

(বং) সেকি এমনি যাব ঐ ছড়াদেৰ
হাড় ফুটে দলং দিব
সেকি এমনি যাব।

১৩। এল এল কাল ছঁড়ী
তবত ৰড় ৰূপ দেখি
তব ৰূপকেও উঁইয়ে খাবেক
জঙ্গল ঝাড়ে ঘুমাবি।

(বং) ছিঃ ছিঃ লাজ লাগে না
চেপা নাখে লুলুক পিন্ধা
ছিঃ ছিঃ লাজ লাগে না।

১৪। চাল চিড়া কুটলি ছড়ী
পালাই যাব বলেৰে,
শেষ ৰাইতে তুঁই ধৰা খালি
কাল ছঁড়াৰ হাতেৰে।

(বং) ছঁড়ী যাবি কথায়
টানে আনে মাৰব লো
চেঙেল জোতা খোলে
ছড়ী যাবি কথায়।

১৫। শাগ তুলেছে লতা পতা
মাছ ধৰেছে গেঁতাৰে,
ননদ ভৌজাই দেখা দেখি
কাৰ কেমন খসাঁৰে।

(বং) তদেব একাই ভাল
সৰসা ফুলটি চিপে চিপে দিয়ে আল
তদেব একাই ভাল।

১৬। ছাড়ে দেও ছাড়ে দেও ঘড়া
অহৰে হামাৰ শিশু ধন,
ৰামেৰ সঙ্গে ৰণ কৰে মৰেছিল
লংকাৰ ৰাৱণ।

(বং) ৰামেৰ জড়া বেটা
লৱ কুশ নাম ৰাখে মাথায় জঁটা
ৰামেৰ জড়া বেটা।

১৭। এ ৰামেৰ মা, এ ৰামেৰ মা
দেখগো ৰামেৰ দুখ দশা,
বস্ত্র বিনে গাছেৰ ৰাকল
তেল বিনে মাথায় জঁটা।

(বং) ৰাজ বালা গাঁথয়ে মালা যতনে
পৰাব গলে,
মন মোহন সখীৰে সখী তোমাৰে।

১৮। অশোক বনে পাতের ঘরে
সীতাকে রাম রাখেছে,
যোগীর ভেঁশে রাবন আসে
সীতা হরণ করেছে।

১৯। সীতা লেগলে ভালই করলে
রাখবি রাবণ যতনে,
দেখবরে তর সনার লংকা
দিবরে দহন করে।

২০। আইরে হনু যাবে হনু
বসরে হনু পরবতে,
হাঁটু গাঁড়ে গদা ধরে
মার শালা রাবণকে।

২১। মেয়েরা সব করছে স্যাণ্ডেল ব্যবহার,
কলির মেয়ে স্বাধীন হলোগো সতীত্ব আরু রাখলনা,
নিজ পতি ত্যজ্য করি উপপতি ছাড়ল না
যুগ স্বাধীন এবার।
হাল ফ্যাসানের নর-নারী গো দেখি অতি চমৎকার
ঘোমটা খুলে চশমা চোখে হিমানী করে ব্যবহার,
সামনে সিঁথি উলটে দিয়ে গো, বামে টেরি ঘেরা সবার
দয়াল এখন ভাবছে বসে সংসার হ'ল অসার।

২২। ফুল গাছে কুইলিনী ডাকে ডালিম গাছে কের্কেটা
আমার টুসু ফাঁদ আড়ছে লাগেছে রাজার বেটা।
মাগো আমি ফুস পাতার ফুলকে আমি কি দিব,
বাজার যাবো পইসা পাবো, ফুলকে ফুলান তেল দিব।
পুরুল্যাতে দেখে আইলাম দনায় দনায় দুধ বালা,

আমার টুসুর মাইরে ছেল্যা কারে দিব দুধ বালা।
পুরুল্যাতে দেখে আইলাম শাল গাছে বেল ধরেছে,
চলরে বেল তুলতে যাব কার কমরে জর আছে।

২৩। চল টুসু চল খেলতে যাব
রানী গঞ্জের বটতলা,
খেলতে খেলতে দেখে আসব
কয়লা খাদের জলতলা।
হলুদ বনের টুসু তুমি
হলুদ কেন মাখনা,
শাশুড়ী ননদের ঘরে হলুদ মাখা সাজেনা।

২৪। অ' টুসুর মা অ' টুসুর মা তদের কি কি তরকারী,
ঐশালাদের বাড়ীর বাইগন বড়নদীর ঘগলী।
চিঠি পাঠাই ঘড়া পঠাই
তবুও জামাই আসেনা,
জামাই আদর, বড় আদর তিনবেলা বই থাকেনা।
আর দুদিন থাক জামাই খাতে দিব পাকা পান,
বসতে দিব শীতল পাটি
নীলমণিকে করব দান।

২৫। বেলা উঠে কিনি কিনি তবু টুসু উঠেনা,
উঠ টুসু চাওন কর আমায় জ্বালা দিওনা।
আমার টুসু পান খাইয়াছে, পিক ফেলেছে সড়কে,
উহার টুসু হেংলা মাগী পিক কুড়ায়ে খায়েছে।
টাকা নিলি বিয়া দিলি দিলিরে বুঢ়া বরে,
বুঢ়ার সঙ্গে যাইতে হল রানীগঞ্জের বটতলে।
রানীগঞ্জের লোকে বলে ইটা তোমার কেবঠে,
ল্যাজের মাথা খাইয়ে বলি ঠাকুর দাদার বাপ বঠে।

২৬। মাগো মাগো বিয়া দিলে বড় নদীর সেপারে,
এত বড় পোষ পরবে রাখলিমা পরের ঘরে ।
মাগো আমার মন কেমন করে,
যেমন শোল মাছে উফাল মারে ।

২৭। এক সহরে দুই সহরে তিন সহরে লোক চলে,
আমার টুসু অমনি চলে বিন বাতাসে গা দোলে ।
তোরা মর জলে ॥
এক শো টাকা, দুশো টাকা, তিনশো টকা রাখবলো,
হাত বালাটা খচে গেল রাখলোরে তোর হাত লড়া।
তোরা মর জলে ॥

২৮। সরস্বতী বন্দনা :
জয় দিয়ে বন্দি রাঙ্গা চরণ দুখানি ।
এস শত দল বাসিনি ॥
জোড় করে বন্দি তোরে জয় মা বীনাপাণি ।
জানিনা মা তোর মহিমা, বর্ণিতে অল্প জানি ॥
আমি পামর অজ্ঞানি নর, অজ্ঞানে জ্ঞান দায়িনী
দয়া করে দাও গো মোরে, রাঙ্গা চরণ দুখানি
স্বরস্বতী দাও সুমতি, রচিতে টুসুর গান খানি
দাও গো ভক্তি চিন্তা নমি মা বীনাপাণি
শ্রীকান্ত ভণে তোমা বিনে, অন্য জনে না জানি
কৃপা করে তরাও মোরে নমস্তে নারায়নী ।

২৯। শ্রীকৃষ্ণর উক্তি :
রাধা নামের সাদা বাঁসরী ।
একবার ডাকো রাধা নাম ধরি ।
ওরে বাঁশী দিবা নিশি, যার তরে সাধন করি ।
মধুর স্বরে ডাক তারে, রাধা রাধা নাম ধরি ॥
বাঁশী শুনি বিনোদিনি, ধৈর্য্যনাধরিতে পারি পারি ।
গৃহ ছাড়ি তাড়া-তাড়ি, কদম তলে আসবে প্যারী ॥
রাধা রাধা বলরে সাধা, রাধা নামে বাঁসুরী ।
শ্রীকান্ত ভনে বাঁশীর গানে, পার কর ভবতরী ॥

৩০। শ্রীমতীর শ্যামের প্রতি উক্তি :
বিহাইলা যৌবন নারীর বড়ই যাতনা
বঁধু যেনেও কি হে জেনোনা ॥
নারী কুলে জন্ম দিলে, দিলে কত যাতনা ।
আর দিলে জাতি কুলে, যে কুল ছাড়া চলেনা ॥
গৃহের বাদি ঐ ননদি, অ-সতী বৌ বলে না ।
জলকে গেলে সঙ্গে চলে, উপায় কিছু মিলেনা ॥
ওহে কালা না দাও জালা, শিশু প্রাণে সহেনা ।
কালা শশী না বাজাও বাঁশী, করিহে তোমায় মানা ॥
যৌবন কালে বিয়া না হ'লে, মনের আশা মিটেনা ।
শ্রীকান্ত ভনে ভব যাব সনে, সেকি আর শুনিবে মানা ॥

৩১। বড়াই উক্তি :
ঐ পীরিতে মজলে প্রাণ ধৈর্য্য ধরা দায় ।
পীরিত করবে না শিশু বেলায় ॥
জেনে-শুনে প্রেম রতনে, হেরাবে না যৌবন জালায় ।
প্রেমের ফাঁসি সর্ব্বনাশী, পরবে না নিজের গলায় ॥
ঐ পীরিতে মজলে পাগল, ধৈর্য্য ধরে থাকা দায় ।
ভয় না থাকে অন্তরেতে, সদর হলে প্রাণ যায় ॥
প্রেম পীরিতির এমনি রীতি, প্রাণ গেলেও ছাড়া দায় ।
শ্রীকান্ত বলে প্রেম করিলে কুল যোগা তোর হবে দায় ॥

৩২। শ্রীমতীৰ উক্তি ঃ

বলেদে কেমনে বৃন্দে পাব তাহাৰে ।
আমি ৰইব না শ্বশুৰ ঘৰে ॥
বন্ধ খঁচাব পাখী যেমন, গুমৰে মৰে পিঞ্জৰে ।
আমি তায় পাইনা উপায়, মিলব শ্যাম কি কৰে ।
সাঁপেৰ মত থাকব কত, ৰইব বল কি কৰে ?
সেই যাতনা আৰু সহেনা, বইবনা সেই তাৰ ঘৰে ॥

৩৩। কুটিলাৰ উক্তি ঃ

দেশে ছাড়ে বিদেশে মজলি ।
ও তুই কাহাৰ কথায় কি হলি ।
সন্তা পালি প্রেমিক অলি, জলদি পীৰিতি কৰালি ।
পৰ পীৰিতে মজলি তাতে, দাদাকে মোৰে ছাড়ালি ।
বিদেশী বেধুৱাৰ সঙ্গে, প্রেম পীৰিতি কৰিলি ।
বিহাইলা পুৰুষ ছেড়ে, বুঢ়াৰ সাথে মজলি ।
প্রেম কৰে মজলি শ্যাম, কুলটা যে লো ঘুচালি ।
টুসুৰ গানে শ্রীকান্ত ভনে, বাস্তায় বসাঁই কান্দলি ।

৩৪। বৃন্দাৰ উক্তি ·

ভাব কৰে ভাব ৰাখতে পাৰলি না ।
পীৰিত কি ধন ধনি চিন্‌লিনা ।
গৰবিনি তুই সজনি, মান কৰে মান ছাড়ালিনা ।
হয়ে ধনি মানেৰ মাননি, আমাৰ দিলি গঞ্জনা ।
তোৰা কি আৰ বুঝবি ধনি, কাম পুৰুষেৰ বেদনা ।
এই ভাবে লো নাৰী সবে, দেই পুৰুষে যাতনা ।
যদি নাৰী শৃঙ্গধাৰী, এদেৰ কথায় ভূলবেনা ।
শ্রীকান্ত বলে নাৰীৰ ছলে, হাৰাই পুৰুষ · জীবনা ।

৩৫। যুগল মিলন ঃ

বল সজনী ও নীল-মণি পাণে কি দিলি
মোকে কি দিয়ে তুই ভুলালি ॥
ঘৰেৰ মাঝে অল্প কাজে, এক খিলি পাণ খাওয়ালি ।
কি মোহিনী দিয়ে ধনি, মনকে আমাৰ ভুলালি ॥
কত দিনেৰ ভাঙ্গা পীৰিত, তুই লো ধনি জুড়ালি ।
কত ছলে বাসি ফুলে ভ্রমৰাকে বসালি ॥
শেষেৰ বেলা প্রেমেৰ খেলা, তুই লো ধনি কৰালি ।
মায়াৰ জ্বালা কাঁটাৰ মালা, মোৰ অন্তৰে পৰালি ॥
টুসুৰ গানে শ্রীকান্ত ভনে মনেৰ আশা পুৰালি ।
কত দিনেৰ বাসি মধু, অলিকে পাণ কৰালি ॥

৩৬। ভক্ত গানেৰ প্রতি কবিৰ প্রার্থনা ঃ

অধম কবিৰ কৰ মার্জনা ।
গীতে দিও না ভাই গঞ্জনা ॥
যাৰ পনাবে সেই কি নিবে, পয়সা দিয়ে কিনবে ।
যেনে স্তনে পুথি কিনে বৃথা পিছে ভৎর্সনা ॥
যে যা জানে নিজ গুণে গীত কৰ সংশোধন ।
ভুলে ভালে গীতেৰ মিলে, দোষ, ধৰে বোষ কৰবে না ॥
কু-ব্যৱহাৰ দোষেৰ বিচাৰ কৰলে না কৰব মানা ।
কয় শ্রীকান্ত গানেৰ অন্তে সবাৰ কাছে প্রার্থনা ॥

৩৭। লক্ষণ ছাড়েছে যজ্ঞেৰ ঘড়া
অশোক বনেৰ কাণ্ডাৰে,
লব কুশই ধৰেছে ঘড়া
সীতা বলে দেও ছাড়ে ।

(ৰং) লক্ষণ ধৰ ছাতা
সোনাৰ অঙ্গে জল পড়ে ঠপা ঠপা,
লক্ষণ ধৰ ছাতা ।

৩৮। ৰাস্তা ধাৰে ঘৰ তোলেছি
আলে গেলে সামাংনা,
কিসে তোমাৰ মন ভেঙ্গেছে
খোলে কথা কইলনা ।
(ৰং) জামা জাকিট পৰে
হেলন দিয়ে ৰইল গো বাপেৰ ঘৰে
জামা জাকিট পৰে ।

৩৯। বাপেৰ ঘৰে শাড়ী দিল
ধাৰে ধাৰে ধাদকী ফুল,
শ্বশুৰ ঘৰেৰ লোকে বলে
গেল বৌয়েৰ জাতিকুল ।
(ৰং) মাথা বান্ধৰ কিসে
মাথা বান্ধা ডোৰ ৰইল তৰুণ গাছে
মাথা বান্ধৰ কিসে ।

সাদী গীত

চাহ মজদুৰৰ বিয়া ওগৰ মালহেৰে ভৰা এক আনন্দ মুখৰ সঙ্গীতানুষ্ঠান বুলি কলেও বৰ বেছি বঢ়াই কোৱা নহব। 'লগন বন্ধা' (জোৰণ দিয়া), 'পানী সহা' (পানী তোলা,) গা-ধুওৱা, হোমৰ গুৰিত বহা, চিনাই ফেৰা (নখকটা) আমমকুল খোৱা আদি বেলেগ বেলেগ বিধানত বেলেগ বেলেগ ধৰণৰ সাদীগীত গায়। সাদী গীতত দৰাকইনাক জোৰা দি গোৱাও দেখা যায়। ঠাই আৰু জাতি বিশেষে গীত বিলাকত কিছু প্ৰাৰ্থক্য আছে। সম্প্ৰতি কিছুমান ঠাইত কিছুমান জাতিৰ মাজত সাদী গীতৰ প্ৰচলন কমি গৈছে। ই মহিলা প্ৰধান গীত। সমাজ জীৱনৰ এটি ৰূপ ইয়াৰ যোগেদি প্ৰকাশ পায়। দৰা কইনা, দৰা-কইনাৰ মাক বাপেক, আত্মীয়স্বজন তথা বৰ যাত্ৰীক উদ্দেশ্য কৰি ৰং তামাচা ও কৌতুক পূৰ্ণ গীত হিচাবেও ইয়াক পৰিবেশন কৰে। সাদী গীতত দৰা কইনাক সীতা ৰাম, ৰাধা কৃষ্ণ, আৰু হৰ গৌৰীৰ লগত ৰিজোৱা হয়। সাদী গীত বৰ ৰসাল আৰু ইয়াৰ কাব্যিক সৌন্দৰ্য্যও মন কৰিব লগীয়া। এই গীতৰ মাজেৰে বহুসময়ত দৰাক ৰজা বা বীৰ আৰু কন্যাক ৰাণী বা পৰী হিচাবে তুলনা কৰি দেখুৱায়। আধ্যাত্মিক আৰু উপদেশমূলক নানা কথা সাদী গীতত বিদ্যমান ।

১। শোঁৰ গোজীয়াঃ

কতিদলে আওত হাতীৰে ঘোড়াহো
কতিদলে আওৰে বৰিয়াত।
কতিদলে আওত নয়া সুন্দৰ বৰ
কুসুমেৰ ৰঙ্গলয় বৰিয়াত।
কা দেই ময় বধোব বৰিয়াত
হাতীৰে ঘোড়া হো।
কা দেই ময় বধো বৰিয়াত
কাদেই ময় বধোৰ নয়া সুন্দৰ বৰ
কুসুমেৰ ৰঙ্গলয় বৰিয়াত।
ঘাঁসে ভুসায় বধোৰ হাতীৰে ঘোড়া হো
মদভাতে বধো বৰিয়াত।
বেটি দেই ময় বধোৰ নয়া সুন্দৰ বৰ
কুসুমেৰ ৰঙ্গলয় বৰিয়াত॥

২। সুঁতোলোই মধুপুৰে, উঠি দেখি শূন্যঘৰে,
ছাড়িগেলাগো! মোৰ দুখেৰ ছায়াল।
মোকে ছাড়ি গেলা॥
হেৰি হেৰি তৰু লতা দুই নয়নে বহে ধাৰা,
দেয়ে গেলাগো! মোকে সুঁতোলো পাঁলঙ্কে।
ল'ৰে ভিজি গেলা, মোকে ছাড়ি গেলা॥
শুনো সখী প্ৰাণ প্ৰিয়া কেইসেকে ধৰবোহিয়া,
দেয়ে গেলাগো মোকে, ছাতি হাঁয়ী শেল।
ল'ৰে ভিজিগেলা, মোকে ছাড়ি গেলা॥

৩। বাংলাঃ

শুন শুন এগো সখী আচৰিত কথা।
সীতাৰ লাগি বৰ আসছে দশৰথেৰ বেটা॥
হস্তিৰ ওপৰ ৰামচন্দ্ৰ ভৰত শত্ৰুঘ্ন।
যাৰ যেই শ্ৰেনী মতে বসে সৰ্ব্বজন॥
দশৰথেৰ চাৰি পুত্ৰ ৰাম নামটি ধৰে।
ৰাম ৰূপে জন্ম লিল' কৌশল্যাৰ উদৰে॥
আয়না দিলি, কাঁকই দিলি আৰ দিলি জাদ।
তবে যদি কন্যাৰ মায়েৰ পুৰায় মনেৰ সাধ॥

৪। আসিল জনকৰাজ কৰিতে মঙ্গল কাজ
স্বৰ্ণদান কৰিল ব্ৰাহ্মণে।
দেখিতে সীতাৰ মুখ সকলেৰ কৌতুক
উলুধ্বনি দিল নাৰীগণে॥
ঢাক ঢোল সানাই বাজে বিদ্যাধৰীগণ নাচে
গীত গায় সুললিত ধ্বনি।
দেখিয়া জানকীৰ মুখ সবাৰ অন্তৰে সুখ
হাতে দিল নানা ৰত্নমণি

৫। কোথায় ৰামেৰ চূড়া ৰইল,
ৰাম সাজনেৰ বেলা হইল,
ৰাণী বল একবাৰ বাঁকা বেশেসাজে
আয়ৰে বাছা মায়েৰ ক'লে।
কোথায় ৰামেৰ কুন্তল ৰইল,
ৰাম সাজনেৰ বেলা হইল,
ৰাণী লে একবাৰ ৰাজবেশে সাজে
আয়ৰে বাছা মায়েৰ ক'লে।
কোথায় ৰামেৰ মালা ৰইল,
ৰাম সাজনেৰ বেলা হইল,
ৰাণী বলে একবাৰ মোহন বেশে সাজে
আয়ৰে বাছা মায়েৰ ক'লে।

কোথায় ৰামেৰ জামা ৰইল,
ৰাম সাজনেৰ বেলা হইল,
ৰাণীবলে একবাৰ হাকিমেৰ বেশে সাজে
আয়ৰে বাছা মায়েৰ ক'লে ।
কোথায় ৰামেৰ নুপুৰ ৰইল,
ৰাম সাজনেৰ বেলা হইল,
ৰাণীবলে একবাৰ ৰাখাল বেশে সাজে
আয়ৰে বাছা মায়েৰ ক'লে ।

৬। মুকুট আন মুকুট আন ডাকিল ব্ৰাহ্মণে ।
শুভলগ্ন আসিয়াছে দেখি বিদ্যমানে ॥
সনাৰ মুকুট তাতে মানিক্য ঝাঝৰ ।
যতনে বান্ধিলা জামাইৰ মাথাৰ ওপৰ ॥
ললাটে তিলক দিয়া কৰ্ণতে কুণ্ডল ।
বিজুলী চটকে যেন কৰে ঝলমল ॥

৭। খৰটা ঃ
বেটা ৰে তঁহে বড়ি অভদা
ৰে তঁহে বড়ি অভদা
বাবাকে কৰা ছাড়ি ৰে শ্বশুৰা কৰা গেলে
ৰে শ্বশুৰা কৰা গেলে ।
আঁউৰা, ৰে তঁহে বড় অভদা
ডাইৰি চাড়িয়ে আঁউৰা ৰে পাতে ফৰি গেলে
ৰে পাতে ফৰি গেলে ।

৮। বাড়িৰে যতনে হামে পসলি মায় বেটাৰা
আগে মাই, সেহ বেটাৰা কাঁহা চলি গেলাইত'
মাৰৰা মৰ সুন ভেলাই, বাসাঁহাৰ মৰ সুন ভেলাইগ'
অটহলি পুছই মাই বাটৰালি পুছই
আগেম ই কন পন্থে পুতা মৰ গেলাইত'
মাৰৰা মৰ সুন ভেলাই গ'
দেখেৰেত' দেখলি মায় ফালনা গাওঁকে ৰাত্তিয়া
মাই ফালনা গাঁৱেক বাত্তিয়া
আগে মাই, সনে চৌকেঁ বসিগেলাইত'
ধনি সঙ্গে খেলই জুহাস ইৰ ।

৯। কনে তৰা পসল যাতনা কৰি
যেইসে জীয়া গাগৰি ৰে
কনে তৰা বেচহ বাঁহিয়া ধৰি
যেইসে জালা মাছাৰি গ'
মায়া তৰ পসল যাতনা কৰি
যেইসে জীয়া গাগৰি ৰে
বাবা তৰ পসল বাঁহিয়া ধৰি
যেইসে জালা মাছাৰি গ'
সাত ভজি হাঁসহাই মাৰৰা ধৰি
আঝে বৈৰিণ বাহিৰ গ'
সাত ভায়া কান্দহাই ভিতৰা ঢুকী
আঝে বাহিন পৰ ভেলাইগ' ।

১০। অৰাৰেণ কানাম কুড়ি অকাৰেম চালাকান
ইচকুল নুতুম বিটি লাই অটোকাম,
পুকৰৰেণ কানৈঙ কড়া পাচিম তেন চালাকান্
ৰংপুৰ ইচকুলৰেণ কুড়ি কানৈঙ,
ৰংপুৰ আতঃ ৰেম পাৰহাও এদা
গ্ৰিড়িল্ সাইমাৰ বিটিম গাৰহাও কানা,

উনা আকিল বিটি অকাদেম দহয়া
দাকা অড়াবে বেল্‌কাতে
চুলহাত্তবে তপা কামে ।

১১। চিঙ চান্দোদ চনালেকা হাইবে
নিন্দা চান্দোদ হিৰামাণিক, (২)
চেৰমা ইপিল লেকা ইঙগৈএ আপুইএ হাইবে
ইঙৰেণ জুবি মা ভুৰকা ইপিল, (২)
ইঙিন হাবা আবান আলাক হালাক ভালাবে
ইঙিন হাবা আকান ইপিল বাহা । (২)

১২। উৰিয়া :

ৰবি বাৰ মঙ্গলবাৰ এই দুই দিন
তিৰি যেবে ৰজৰতী সেই থিবে জান,
লক্ষমাঢ় সোনা-দেলে বিবাহ নাহী হেব
নিজস্বামী নাচ্ছ জাযি নাগঢ় সন্তান
বুঢ়িৰ ৰস জা, গ ঢ়ি জাবে,
যা দেখি যা কেঢ়ে মজা নাগঢ় বালিপঢ়াৰ ৰজা
যা দেখি যাৰে ।

১৩। সোমবাৰে যেবে তিৰি ৰাজৰতী হেবে
স্বামীকো নাদেখি বিকল হইবে
যাৰ ভাগ্য থিবে নাগৰ ছেই
তাংকো বিবাহ হেব্ব, ৰস জাগঢ়ি জাৰে
যা দেখি যা কেঢ়ে মজা নাগৰ
বালিপঢ়াৰ ৰজা যা দেখি যাৰে ।

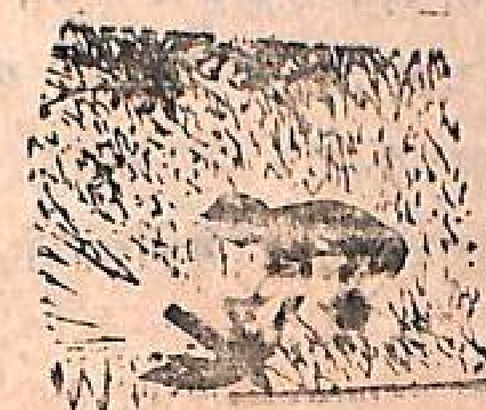
১৪। বুধবাৰ গুৰুবাৰ এই দুই দিনৰে, ৰজ্জৰতী হেলে
তিৰি অঢ়ি বঢ় কৰ্ম্ম পৰম লক্ষী কো
ঘেনী দুই ছত্ৰী জন্ম, কুকলি পঢ়াই

নাগৰ সদাসুৰ্ব্বন্ন, ৰস জাগঢ়ি নাগৰ
বালিপঢ়াৰ বজাৰে যা দেখি যাৰে ।

১৫। আহাৰে পান্ন পতৰ
দিনে দিবু নদী হেলু বতৰ
ননী মাঙ্গি গলে দেবু ইথৰ কালী নিয়ালী মলী
ইনিয়ালীৰ মলীৰ কাঁই চলন বিতি দেখে
দৰ পনেৰ বজিয়া নিয়ালী মলী ।

১৬। চল গছ উছা উছা, নমা নমা কনি
দেদে দেৰী দুইশ টকা
ননীকে মহকাই দেমী অটাৰে
যা চলি যা নাগৰ
যা দেখি যা বালিপঢ়াৰ বজাৰে
যা দেখি যাৰে ।

১৭। এড়ে বড় ৰাইজৰে কঁয়াগছ নাই
কঁয়া থাই বয়া হিলো টিকে দয়া নাই,
নীলাৰতীৰ সঙ্গে ভাৰৰ পীৰিতি
সপনা দিলা ৰাতি কুষ্ণ নীলাৰতীৰে
যা চলি যা নাগৰ
যা দেখি বালিপঢ়াৰ বজাৰে
যা দেখি যাৰে ।

মনসা গীত ঃ

সদাশিৱৰ আত্মাভিমানী জীয়েক মনসাৰ প্ৰকোপত বেউলা লখীন্দৰৰ আলাই-আথানিৰ কথা কোনে নাজানে? এনে ধৰণৰ আলাই-আথানিৰ পৰা হাত সাৰি থাকিবৰ কাৰ ইচ্ছা নাই? সকলোৰে আছে, চাহ মজদুৰৰো আছে? কিন্তু উপায়? উপায় হ'ল মনসাক সন্তুষ্ট কৰি ৰখা, মনসাৰ পূজা কৰা। মনসা পূজাত গোৱা মনসা গীতত দেৱী মনসাৰ বৃত্তান্ত পোৱাৰ উপৰিও বেউলা লখীন্দৰ তথা চান্দ সদাগৰ আদিৰ নানা কথা পোৱা যায়। আত্মাভিমানী দেৱী মনসাৰ কোপাগ্নিত জ্বলিপুৰি ভস্মীভূত হোৱা সতী বেউলা আৰু অভিমানী তথা প্ৰবল প্ৰতাপী চান্দ সদাগৰৰ হৃদয় বিদাৰক শোকবাহ্নিৰ প্ৰাঞ্জল বৰ্ণনা মনসা গীতৰ মাধ্যমেৰে প্ৰকাশ লাভ কৰিছে।

১। ধূয়া—কৰ দয়া পদ ছায়া বিতৰই গণপতি।
হৃদয় সৰজে উদি' বিনাশ ভৱ দুৰ্গতি ॥
নমঃ মনঃ নমোঃ দেৱী গৌৰীৰ নন্দন,
একদন্ত লম্বোদৰ মুষিক বাহন।
স্থূলাকাৰ শোভাকাৰ চতুৰ্ভুজ ধৰা,
অঙ্গে শোভে ৰক্তাম্বৰ সৰ্ব্ব বিঘ্ন হৰা।
সাৰাৎসাৰ পৰাৎপৰ পূৰ্ণ তেজোময়,
শঙ্কৰী তনয় পিতা দেৱ মৃত্যুঞ্জয়।

সৰ্ব্বদেৱ অগ্ৰে পূজ্য সৰ্ব্বেৰ কাৰণ,
তুমিহ কৰহ দেৱ সৃষ্টিৰ পালন।
জল স্থল কানন পৰ্ব্বত ৰবি শশী,
অনন্ত পাতাল সন্ধ্যা আৰ দিবা নিশি।
সকলেৰ বিঘ্ন দেৱ কৰ বিনাশন,
ৰোগ শোক পীড়া কৰ স্বগুনে হৰণ।

২। ধূয়া—বড়ই দুৰন্ত চাঁদ মনসা না মানে।
মনসা উপায় চিন্তে আপনাৰ মনে ॥
চম্পকনগৰে বাস চাঁদ সদাগৰ,
জাতিতে গন্ধ বনিক পুজয়ে শঙ্কৰ।
সনকা তাহাৰ পত্নী পতিব্ৰতা সতী,
ৰূপেৰ কি কব কথা হেন নাহি ক্ষিতি।
নেড়া নামে দাস তাৰ ঝাড়া নামে দাসী,
সনকাৰ কাছে সদা থাকে হাসী খুসী।
সদাগৰ সদা জপে শ্ৰীশঙ্কৰ নাম,
দ্বেষ কৰে অন্য দেৱে ভক্তি পথে বাম।
মনসাৰ সহ তাৰ বিষম বিবাদ,
কেন বা হেন বিবাদ শুন সে প্ৰমাদ।
জগাই ধীবৰ ঘৰ চম্পাই নগৰে।
তাহাৰ ৰমনী যে নিছনী নাম ধৰে।

৩। ধূয়া—মৰি কি আনন্দ চম্পক নগৰে ৰে।
নিল লখিন্দৰ জন্ম সনকা উদৰে ৰে ॥
যবে সনকাৰ গৰ্ভ পাঁচ মাস হৈল,
চাদ সদাগৰ তবে বাণিজ্যে চলিল।
মনসাৰ সঙ্গে কৰি বাদ বিসম্বাদ,
বাণিজ্যে যাইয়া তাৰ ঘটিল প্ৰমাদ।

সপ্ততরি ডুবে গেল সাগরের জলে
হাহাঁকার করি সাধু ভ্রময়ে ব্যাকুলে।
গৃহেতে সনকার গর্ভ অবস্থায়,
দিনে দিনে বাঢ়ে গর্ভ অতি শোভাময়
সাত দিন বেনেনীর উচাটন মন,
কি হৈল বলিয়া সদা চিন্তায় মগন।
বৃদ্ধ কালে গর্ভ হৈল শীর্ণ হৈল কায়,
সতভই মুখে জল শয়ন শয্যায়।

৪। ধূয়া– হায় কি বিপদ ঘোর চাঁদের হৈল রে।
কদলী কাননে আসি গোপনে রয় রে ॥
দেশে দেশে নানা কষ্টে করিয়া ভ্রমন,
চম্পাই নগরে সাধু দিল দরশন।
সন্ধ্যাকালে সর্ব্বঠাই কেবল আঁধার,
পঁছিল কদ্গার বনে সাধু গুনাধার।
চুপ করি রহে বসি কদলী কাননে,
কেহনাই দেখি তারে আছে ক্ষুন্ন মনে।
হেন কালে ঝেণ্ডদাসী কিসের কারণ,
গিয়াছিল স্থানান্তরে করিতে ভ্রমন।
আঁধারে চাঁদেরে হেরি কদলী কাননে,
মনে ভাবে চোর বুঝি আসিল এখানে।
ভয় পেয়ে দাসী তবে করয়ে চিৎকার,
গোলমাল করে কত বলি চোর চোর।

৫। ধূয়া—চাঁদকরে নিমন্ত্রণ দেশ দেশান্তরে।
লখিন্দরের বিবাহবে নিছনীনগরে ॥
পুলকিত মনে কয় চাঁদ সদাগর,
মৃদুভাষে কহে গিয়া সনকা গোচর।

মম নিবেদন শুন সনকা সুন্দরী,
দ্রব্যাদি আয়োজন করহ ত্বরা করি।
নিছনী নগরে বিভা লখায়ের হবে,
রাত্রি মধ্যে পুত্র বধু আনিতে হইবে।
লৌহ ময় ঘরে দোঁহে জাগাব বাসর,
কি করিবে বিষহরি নাহি কোন ডর।
সনকা শুনিয়া ইহা কহেন তখন,
আমার বচনে কর মনসা পূজন।
দেবতার সনে বাদ অনুচিত হয়,
এইরূপে দশানন হয়েছিল ক্ষয়।
মহিষ অসুর নাম বিদিত ভুবনে,
সেজন করিল বাদ দেবতার সনে।
কর্ম্মফলে তার দোষে হইল সংহার,
শুম্ভ ও নিশুম্ভ গেল হয়ে ছারখার।
এইরূপে কতজন কি কব তোমারে,
সকলে মরিল দেব সনে বাদ করে।

৬। ধূয়া—গড়েন লোহার ঘর বিশ্বকর্ম্মা সুন্দর।
সাতালি পর্ব্বত মধ্যে অতি মনোহর ॥
সম্বন্ধ করিয়া চাঁদ নিছনী হইতে,
ফিরিয়া আসিল ত্বরা আপন গৃহেতে।
সনকার পাশে কহে যত বিবরণ,
শুনি বেনিয়ানী হয়ে হরষিত মন।
এক যুক্তি স্থির আমি করেছি মনেতে,
করিব লোহার ঘর সাতালী পর্ব্বতে।
সেই গৃহে হবে লখিন্দরের বাসর,
রক্ষিবেক চারিভিতে যত গুনী নর।
এত বলি চাঁদতবে আয়োজন করে,
চলিল ডাকিতে তবে দেবী শিল্পী বরে।

৭। ধূৱা—বেহুলা লখাই জাগে লোহাৰ বাসৰে
দেখিয়া সাপিনী ভয়ে প্রবেশিতে নাৰে ॥
নেতাৰে ডাকিয়া কাছে কহেন জননী,
কি কার্য্য কৰিব এবে কহগো নেতালি।
বাসৰে জাগিয়া আছে দম্পতি যুগল,
প্রেম ৰসে মুগ্ধ চিত্ত আনন্দে বিহ্বল।
প্রবেশিয়া বাসৰেতে নাগিনী এখন,
লুকাইয়া আছে সেথা চিন্তায় মগন।
অনিদ্রায় যদি দোঁহে কাটায় শর্ব্বৰী,
সর্ব্ব কার্য্য ব্যর্থ হবে কি উপায় কৰি।
নেতা কহে শুন দেবী কৰি নিবেদন,
কালনিদ্রা তুমি দেবী কৰহ স্মৰণ।

৮। ধূৱা—কালিনীৰ বিষেতে জ্বলি প্রাণবুঝি যায়ৰে।
চেয়ে দেখ প্রাণ প্রিয়া আৰকেহ নাইৰে ॥
বিষতেজে লক্ষিন্দৰ অস্থিৰ হইল,
উঠ উঠ প্রিয়ে বলি ডাকিতে লাগিল।
আনন্দেতে নিদ্রাযাও খট্টাৰ ওপৰ,
চেয়ে দেখ সর্প বিষে জ্বলিছে অন্তৰ।
চমকিয়া উঠে বালা শুনিয়া ক্রন্দন,
দেখিয়া ভয়ে না সৰে বচন,
লখিন্দৰ বলে প্রিয়ে শুনহ বচন,
কাল সাপে আজি মোৰে কৰিল দংশন।
দংশন কৰিয়া তবে যায় পলাইয়া,
মাৰিয়াছি তাৰে আমি জাতিটি ছুড়িয়া।
অড়াই অঙ্গুলি পুচ্ছ কাটিল তাহাতে,
চেয়ে দেখ ওই পুচ্ছ ৰয়েছে ভূমিতে।

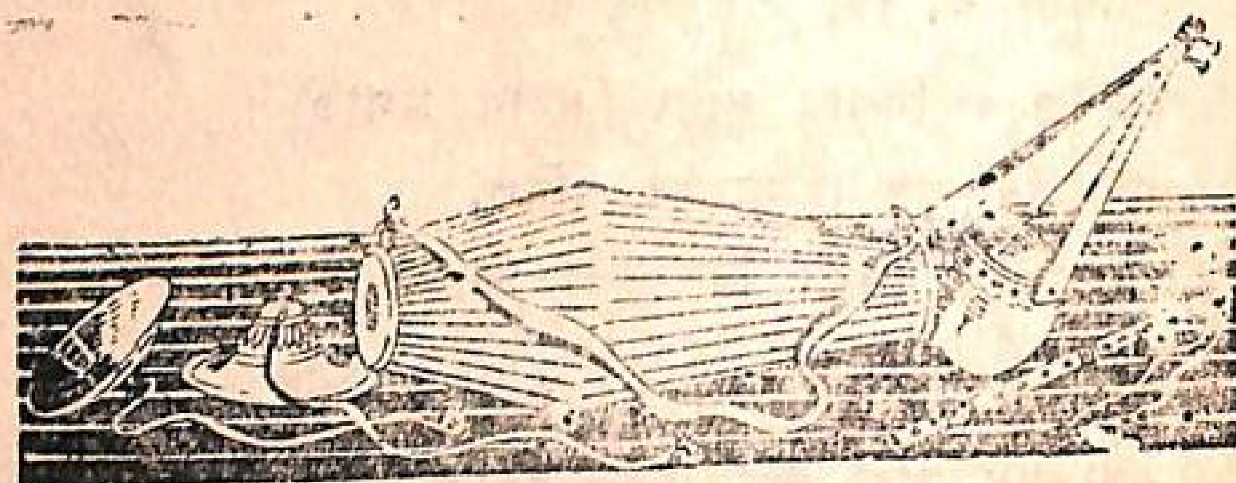
৯। ধূৱা—ওহে প্রাণপতি, কি দেখি অনীতি, ছাড়িবে আমাৰে।
তোমা হাৰা হয়ে, কিবা ধন লয়ে, থাকিব ঘৰে।
প্রাণপতি লখিন্দৰ ত্যজিল জীৱন,
হেৰিয়া বেহুলাসতী কৰয়ে ক্রন্দন।
পাষাণ বিদীর্ণ হয় বেহুলা ক্রন্দনে,
বৃক্ষৰ নব পল্লৱ খসয়ে সঘনে।
তাহাৰ ক্রন্দন শুনি পশু পক্ষীগন,
হইয়া মহা দুখীতঃ জুৰয়ে ক্রন্দন।
কত যে বিনায়ে কান্দে বেহুলা কামিনী,
নয়ন নীৰেতে সদা ভিজায় অবনী।
কাঁদিয়া কাঁদিয়া এই কহেন ভাৰতী,
কি সুখে নিশায় দাগা দিলেন জগাতী।
এই দুখ বড় মম মনেতে ৰহিল,
পতি সঙ্গে সুখে নিশা প্রভাত না হ'ল।
নাৰী হয়ে পতি মর্ম্ম না হইলাম জ্ঞাত,
বৃথা মম নাৰী জন্ম এমন বৰাত।
মম সম ভাগ্যহীনা আৰ নাহী নাৰী,
বিবাহ নিশায় আমি হইলাম ৰাড়ী।
মনসা সঙ্গেতে বাদ চিৰদিন ধৰে,
সেবাদ খণ্ডিল দেৱী মোৰে ৰাড়ী কৰে।
হায় হায় কি কৰিব কোথায় যাইব,
কোথা গেলে প্রাণপতি পুনঃ সেপাইব।

১০। মনসা জাঁত মঙ্গলঃ

মাগো একটি ফুলেৰ লাগে এত অপমান
দোৱাৰে লাগায়ে দিব ফুলেৰি বাগান

১১। মাকে আনিতে যাবগো কিবাই নদীৰ কুল
গলাই দিব লাল গামছা চৰণে দিব ফুল ॥

১২। দেৱী আইমা হামাৰ আসৰে
ধূলাই পড়ে কাতৰ হয়ে ডাকচিমা তোমাৰে ॥

কাঠী নাচৰ গীত ঃ

ফাগুণৰ পচোৱাত ৰঙৰ ফাকুৱা উৰাৰ লগে লগে মনৰ ফাকুৱাও উৰে। চাহ মজদুৰ ডেকাইতে ফাকুৱাৰ ৰঙেৰে ৰাঙলি হৈ হাতে হাতে প্ৰায় ডেৰ ফুট দীঘল কাঠী লৈ বৃত্তাকাৰে ঘূৰি ঘূৰি গীত গাই গাই নাচে। কাঠী লৈ নাচে কাৰণে এই নাচক কাঠী নাচ বোলে আৰু গীত বোৰক কাঠী নাচৰ গীত বোলে। মজদুৰ ডেকাইতে ফাকুৱাৰ দিনা দল বান্ধি ঘৰে ঘৰে কাঠী নাচ নাচে আৰু গীত গায়। ইয়াক চাহ মজদুৰৰ এক প্ৰকাৰ হুচঁৰি বুলি কব পাৰি। কাঠী নাচৰ গীত অতিকে সুমধুৰ আৰু এই নাচো সহজে দৰ্শকৰ চিত্ত আকৰ্ষণ কৰিব পাৰে।

১। যখন ছিলাম গৌৰ বৰণ কৰতাম জগত আলো।
কালিদহে ঝাঁপ দিয়া বৰণ হৈল কালো ॥
কালো ৰূপ হেৰতে ৰাই এত ঘৃণা কৰ।
কালো কালিন্দীৰ জল ৰাই কুম্ভে কেন ভৰ ॥

২। অ' ৰাখাল ভাই, অ' ৰাখাল ভাই এমন সময়
কিছু পাইলে খাইবে।
অ'ৰে ৰাখাল ওৰ সঙ্গে যাই
ক্ষুধাৰ বেলা খাইতে পাই।
আনৰে ক'ল গাছেৰ পাত, দেওৰে ব্যঞ্জন ভাত

ওৰে সব ৰাখাল বৈস শাৰী শাৰীৰে ।
অ' ভাই খাইলাম দাইলাম ফেললাম পাত
যমুনাতে ধুইলাম হাত ।
অ' ৰাখাল ভাই ॥

৩। অ'ৰে কানু বাজাও বেনু চল গো যাইবে
বেনু নাবাজাইলে ধেনু যাইতে নাহি চাইবে
অ'ৰে কানু ।
অ' ভাই বেনুৰ সুৰে ধেনু সবে গুৰি গুৰি যাইবে
ধবলি শ্যামলী গাই হাম্বাৰবে ডাকে ৰে
অৰে কানু... ... ... ।

৪। আস মাগো স্বৰস্বতী বস মাগো ৰথে
আজ বন্দনা বলিতে হবে বালকেৰ সাথে গো
আঃ হাঃ বন্দনা বলিব কিগো গায়ে নাই সুখ গো
ঐ বগিতে লুট নিল ভাঙিল মুলুক গো ।

পানীকা ভাষাত ঃ

৫। জহাৰে জহাৰে গুৰু ঠাকুৰ দেৱতা
চেওঁৰি লাগো তৰ,
ঠাকুৰ দেৱতাকে মহলা চেৰাই গে
ধুৰে প্ৰাৰ্থনাকে হক্কাজৌ ।
হক্কাচৰে মূগা মতি
ফুলে চনাকে ডাল
চনালোৰে চানা খেত মে
গহতেঁা লোৰে চবনাৰ
গোৰী লোৰে অপনে
মময়া বপন ঘৰ
মময় লোৰে চচুৰাল ।

জেইচন জেইচন ঠাকুৰতু
লেহচন দেহচন
সেইচন দেৱ আশীষ,
বেতৰান বেতৰান ঘৰ ভৰেহে
ধিয়েৰি লিখিন পৰ দেশ ।
জহাৰে জহাৰে ঠাকুৰ দেৱতা
চেওঁৰি লাগোতৰ
বেইঠে ঠাকুৰ ৰংমহল মে
ৰাম ৰাম ঝঁক হমৰ ।

৬ কুদাল মাৰি আলে, পাতা তুলি আলে গে
চজনী কচা বৈচলে ঢেঁকী চাল গে
চজনী ... ... চাল ।
বড়কীত কচে ঘৰে পিছু ঝাড় গে চজনী
চটকী কে মাৰে ঠেঙা চাৰ
গে চজনী ... ... চাৰ ।
ধীৰেচে লটিয়া গে চজনী মাঙ্গৰ মাছলী মাৰি খাব
গে চজনী ... ... খাব ।
পুকৰে পশ্চিমে ফেকল ভাৰি মহোয়া গে
চজনী ভুঁয়েৰে চহৰি গেলাই ডাল
গে চজনী ... ... ডাল ।
জেমন মায়া লিখা দিয়া তেমনে আশীষ দেৱ জ'
বেটা বহু তৰ ঘৰে ভৰাৰে বেটীকে লেগে ধুৰুণ দেশ ।
আৰে ভাই লেগে ধুৰুপ দেশ ॥

৭। নৱা সীকা নৱাধতি সমধি ৰাখুবাবি ।
ধিৰে ধিৰে ৰেঙ সমিধন তৰে ঠন জাৰ ॥
মৰ ঠন জাইলে তৰ দাউ গাৰি দেহি ।

দাউ দাউ ঝইন কহবে শ্বশুৰ মান লাগে ॥
খিবে খিবে বেঙ সাধিন তাৰ ঠন জাৱ ।
মৰ ঠন জাইলে তব দাই গাবি দেহি ॥
দাউ দাউ ঝইন কহবে শ্বশুৰ মান লাগে ।
খিবে খিবে বেঙ সমধিন তাৰ ঠন জাব ॥
মৰ ঠন জাইলে তব দাদা গাবি দেহি ।
দাদা দাদা ঝইন কহবে ডেঢ় চালা লাগে ॥
খিবে খিবে বেঙ সমখিন তাৰ ঠন জাব ।
মৰ ঠন জাইলে তব দিদি গাবি দেহি
দিদি দিদি ঝইন কহবে ডেঢ় শাশ লাগে ॥

৮। ডগৰকে মহুৰা শূৰত ফেকে ভাৰ ননদ
অলথি কলৰ ফেঁকে ভাব ।
ৰাতিকে মহুৰা ভালুক বিছি খায়েৰে ননদ'
দিনে মহুৰা ঝড়ি যায় ।
এক মাদা পতে বেঙটা কুমাৰবে ননদ'
ফুল মাদা পতঁলে জৰান ।
হাৰ যতি আৱে কুদাব ভাঁজি আৱেবে ননদ'
ৰঙচি বইঠলে ভাখিচাব ।
এক ছাঁক পিয়ে ঢুচৰ ছাঁক পিয়েৰে ননদ'
মাতি গয়ে মতৱাৰ ।
লানৱে ননদ' সেৰ তৰজু তব পিহা নাইপ জইখলে
তব পিহা নাইপ জইখ লে ।
তিল ভৰি খংঘে তিল ভৰি বাঢ়েৰে ননদ'
সেৰ কাটি দেবে চঢ়াই ॥

৯। হিএঁাকাৰ ৰাজা কন হাট এ ভাই
নাবাজে চালানী নাবাজে চুনা ।
কাহাঁকাৰ ৰাজা খাই বীৰা পান,

কাহাঁকাৰ ৰাজা কাটাই তুন কান ।
সুৰগোজোক ৰাজা খাই বীৰা পান,
বড়েয়াক ৰাজা কাটাই তুন কান ।

১০। আৱে মাদান পুৰে হাট
মা মা ম'হুও যাত্তে ।
খাইৰ লেবে ননী কপাইয়া দুই চাইৰ
পৈৰীলালে পাহিৰাই ।

১১। বাট বাৰ মাহুওৱা চুৰেৰী বিগেভাৰ,
নান্দ টচাৰি টচাৰি চুৱে কৰ
ৰাতিকাৰ মাহুওৱা মালিনী বিছি খায়
নান্দ দিনে বিনাসে জড়ীয়াই
আলি ভাৰী বিনে টকাৰি ভাৰি বিনে
নান্দ দেৱে কালাখিণ কাৰ হাথ
এচ পাতাই পাতাৰে কালাখিণ খিয়াস্য
নান্দ ফুলিমদ ৰাখবে জনায়
চাৰ যতি আৱে কুদাৰী ভানজী আৱে
নান্দ হালকী বৈচে ভাঠী চাৰ ।
এক্দনা পিয়েৰে দুচাৰাদনা পিয়ে
নান্দ কালাথি গায়ে মাতৱাৰ ।

১২। কাঠি কাঠি বীৰবল কাঠি
কাঠিৰ পাশা চলেৰে,
শুণ বাচা নিমাইৰে
চখেকানে লাগে গেলে মৰণ সমানৰে ।

ঘেৰা গীত ঃ

ঘেৰা গীত বিলাক চাহ মজদুৰ সকলৰ শস্য শ্যামল সাংস্কৃতিক পথাৰ দৰাৰ লহপহীয়া শস্য স্বৰূপ। ই শাৰদীয় শ্যামল শস্যৰ দৰেই ভজৱঞ্জীয়া আৰু পুষ্ঠ পুষ্ঠ। ঘেৰা গীতৰ "ঘেৰা" হল এক প্ৰকাৰৰ বাদ্যযন্ত্ৰ আৰু-গীত বোৰ হল গীতেই। ঘেৰা গীত সাধাৰণতে ৰাতি বুঢ়া বুঢ়ি মানুহে গোৱা দেখা যায়। এই গীত বোৰ দুখ পুৰ্ণ হৃদয় বিদাৰক তথা আধ্যাত্মিক তথ্যৰে পৰিপুষ্ঠ। অন্তৰৰ আশা আকাঙ্খা বোৰ, পোৱা নোপোৱাৰ বেদনাবোৰ, ঈশ্বৰৰ প্ৰতি থকা ভক্তি বোৰ নিগৰি নিগৰি ওলাই আহি ঘেৰাগীতৰ মাধ্যমেৰে প্ৰকাশৰ বাট বিচাৰি ফুৰে।

১। বাৰহ বাছাৰা পিয়া পৰদে বেজাৰ হ
কেহ নাহি কৰই আতা জগ হ ৰামজী ৰামজী
আধা পাহাৰা ৰাতি বিনিয়া দলালি ৰামজী
ভিনাচাৰে দমা টুটি গেলাই হ ৰাম
মাই ই কান্দ হ্যায় জনমে জনমে ৰাম।
ৰাহিনী কান্দৰে ছৰে মাস অ' ৰামজী ৰানজী
তিৰিয়া যে কান্দয়ে ডেৰ পাহাৰা ৰাতি
তাকৰ গাছে দেখই পৰ পুত্ৰ হ ৰাম।
চাৰি জাৱানা মিলি পালঙ্ক উটাৱাই ৰামজী ৰামজী
লৈয়ে গেলাই যমুনা কিনাৰা হ ৰাম
চান্দানা কাঠা কাটি চাৰাৰা বাঁচলাই ৰামজী
ঘিউ ধুনে দেলাই অগিন মুখ হ
আইগ লাগাই চান্দেৰে স্বাগ উঠে ধুৱা ৰামজী
অহে তাৰি যাইবাই স্বাৰগা হ ৰামজী।

স্বাৰগাকে লকা ৰামজী হাঁসি হাঁসি পুছই বাৰাতা
কিয়া কিয়া আনলে সন্দেসা হ ৰাম ৰাম।
টুটলে খাটিয়া ৰামজী ফুটলে ভৰচিয়া
আহ কুছু আনলি সন্দেসা হ।

২। ৰাজা ৰাম চন্দ্ৰ চললাই বিহায়ে
কিয়া সয়ে সাজাই আমা হাতী নে ঘড়ে
কিয়া সয়ে সাজই লগ বাৰিয়াত
চলে লাগলাই হনুমান
কিয়া সয়ে সাজবাই নয়না সুন্দৰা বৰ
চলে লাগলাই হনুমান।
দশা সয়ে সাজবাই আমা হাতী নে ঘড়ে
বিলা সয়ে সাজবাই লগ বাৰিয়াত
পাচঁ বাহিনী মিলি সাজলাই নয়না সুন্দৰা বৰ
চলে লাগলাই হনুমান।
কাঁহা যে ৰাথাবাই নয়না সুন্দৰা বৰ
কাঁহা যে ৰাখাবাই হাতী নে ঘড়ে
চলে লাগলাই হনুমান।
আথাবাঁহি ৰাখবই হাতী নে ঘড়ে
মাৰাবাঁহি লগা বাৰিয়াত
কহবৰে ৰাখবাই নয়না সুন্দৰা বৰ।

৩। চাঁলাহি জনমাভুম যাই বাই ৰুক্মনী
" " " হ ৰাম
জনামাভুমা বাগীয়া লাগাইবে পথৰী খানাইবে
চাৰ ধাৰী বাগিয়া লাগাইবে ৰুক্মনী ২
চাল্‌'াহি জনমা ভুমা যাইবে হ ৰাম।
হুনেসে আৱহ্যায় বাহি বাত হিয়া

আম্বা ফলা খাইভৰে পথেৰ পানী পিতই
যুগে যুগে নাম ৰাহি যাইতাই রুক্মানী
„ „ „ „ যাইতাই।

৪। কৈসনে হ্যায় হ্যায় হ শ্রীবৃন্দাবন
কৈসনে হ্যায় হ বালকা কানহ্যায়া (কান্‌য়া)
কনৰূপে দেখনঃ যাইবাই হ' ৰামজী ৰামজী
ঝিলি মিলি কৰই হ' শ্রীবৃন্দাবন
শীতলে হ্যায় হ্যায় যমুনা ২
হাঁসৈতে খেলৈতে হ্যায় হ বালকা কানহ্যায়া
খাৰিয়ে নিভৈসে (ভাওঁৰ) দেশব শ্রীবৃন্দাবন
পানীয়া বাহানাসে যমুনা হ'
হাঁসন্তে লেখতে দেখবাই বালকা কানাইয়া
অহে ৰূপে দেশনে যাইবাই।

ভজন ঃ

৫। কন পূৰীসে আৱত হে জী
কন পুৰীমে যায়েঙ্গী
কিসকা হ্যায় তুম নাতি পুতি
আৰ কিসকা হ্যায় তুম পুত্র।
অযধ পুৰসে আৱত হেঁ জী
জনক পুৰমে যায়েসী
আৰ চান্দ সুৰুজ কে নাতি পুতি
দশৰথকে পুত্র।

৬। কেহু চলে ডালি ডালি পালঙ্ক লগাইকে
আৰু কেহু চলে ভূঁয়ে ভূঁয়ে নিৰগুন গাইকে ২
ৰাম না ভজলে মানৱা মৰবে বাওঁৰাকে ২

ৰাজা চলে ডালি ডালি পালঙ্ক লাগাইকে
আৰ সাধু চলে ভুঁয়ে ভুঁয়ে নিৰগুন গাইকে
ৰাম না ভজলে মানৱা মৰবে বাওঁৰাকে।

৭। সাঁজ ভৈয়ে গৃহে নহী আৱে কানাইয়া জী ২
কাঁহা ৰৱে গায়ই আৰ কাঁহা বৱে বছৰু
আৰ কাঁহা ৰৱে যশমতী মাই ই কানাইয়া জী
সাঁজ ভৈয়ে গৃহে নহী আৱে কানাইয়া জী ২
ঘৰে ৰৱে গায় ই আৰ বনে ৰৱে বছৰু
আৰ মাচিয়ে বসিয়ে কান্দে যশমতী মাই ই
সাঁজ ভৈয়ে গৃহে নাহী আৱে কানাইয়া জী

লুঝাক ঃ

৮। বিহিন কে ধানৱা কুইত চুইড় খাইলি ২
ভুছুৱা ৰাখলি জগাই গে মাই ২
পৰলাই আসাৰা মাস
পিয়া মাঙ্গই ধানাৱা
ভুছুৱা দেলি আগুৱাই গে মাই
„ „ „
কেকৰ মাৰই ওমকি ৰে ধুমকি
কেকৰ মাৰলাই পৈনা চাৰৈ
গে মাই হাম বড় গিৰথানিয়া
কেহু ভাগই ইৰকি ৰে খিৰকী
কেহু ভাগ লাই ঝাঁটি ফাইড়
মায়া গড় হাম বড় গিৰথানিয়া
শাশো ভাগই ইৰকি ৰে খিৰিকি
হামো ভাগলি ঝাঁটি যাইড
ভগৱান হাম বড় গিৰিথানিয়া।

৯। চট মট ফুদাকিন ছাঁতি
মূঠিয়াকে দাঁইড় গ ২
গালিয়ে গালিয়ে ফুদাকিন ছাঁতি
দাঁড়া মাচাকেলে গ ২
মায়া তব কুটনী চাটনী
বাপা তব হাববৈয়া গ।
ভায়া তব ফুল খাইনকওৱা
কৈসে দিনরা জাইত ল।
গালিয়ে গালিয়ে ফুদাকিন ছাঁড়ি
দাঁড়া মাচাঁকালে গ ছাড়া মাচাঁকালে
বাপা তব দেখতগে ফুদাকি
কুছু না বলত ল কুছু না বলত
ভায়া তব দেখত গে ছাঁড়ি
কুছু না বলত ল কুছু না বলত
জনম বিহওৱা দেখত গে ছাঁড়ি
মাইৰ মূবৱা ফুদকৈত ল
মাইৰ „ „ „ ॥

॥ মোৰ কথা ॥

কবি হোৱাৰ মানসৰে নহয়। মনলৈ কিছুমান ভাব আহিছিল লিখি ৰাখিছিলোঁ বহুত। ইয়াৰ দিন হিচাবে লেখ দিব নোৱাৰি। বছৰ হিচাবেও হ'লে কেইবছৰ হ'ল। মোৰ অসাৱধানতাত তাৰে ভালেমান লিখি থোৱা ভাব আৰু মোৰ শিক্ষাগুৰু কবি শ্ৰীযুত মানিক গগৈদেৱে চকু ফুৰাই পাতনি লিখি দিয়া "মৰীচিকা" নামৰ হাতে লিখা প্ৰায় আঢ়ৈশ মান পংক্তিৰ কবিতা পুথি খনো নাইকিয়া হ'ল। অৱশিষ্ট খিনিও নাইকিয়া হোৱাৰ আশঙ্কাত বাকচত সামৰি থৈছিলোঁ। এই লিখাবোৰ কিবা হৈছিলনে নাই কাৰোবাক দেখুৱাবলৈ সেই সময়ত লাজ আৰু সঙ্কোচে হেঁচি ধৰি আছিল। মোৰ এই ভীৰুতাৰ বাবে আৰু কেইবছৰ মান লিখাবোৰ বাকচৰ তলিত পৰি ৰ'ল। লাহে লাহে মোৰ এই ছন্দ, মুক্ত ছন্দত বিচৰণ কৰিবলৈ ধৰিলে। হেৰাই যাব ধৰিলে মোৰ সেই 'প্ৰথম দেখা' ৰ স্বপ্নময় মনৰ ভাব।

কৰ্ত্তব্যৰ আহ্বানত চাবুৱা পালোহি। লগ পালো "শিশু মনোবিজ্ঞান পৰিচয়" প্ৰণেতা আৰু বহুতো আলোচনীৰ শিক্ষামূলক প্ৰৱন্ধ লিখক মোৰ শিক্ষাগুৰু চাবুৱা বুনিয়াদী প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰৰ অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত সুৰেন্দ্ৰ নাথ ৰাজকুমাৰ দেৱক আৰু সু সাহিত্যিক শ্ৰীযুত কিৰণ শৰ্ম্মাদেৱক, লগ পালোঁ বহুতো সাহিত্যানুৰাগী শিক্ষক বন্ধুক। ইয়াৰ ভিতৰৰ বহু সংখ্যক বন্ধু, ইতিপূৰ্বে ডিব্ৰুগড় আঁনাতাৰ কেন্দ্ৰৰ যুববাণী অনুষ্ঠান আৰু মোৰেই সম্পাদনাত ওলোৱা 'সন্ধান' আলোচনীৰ জৰিয়তে পৰিচয়। এই সকলক লগ পাই মোৰ সেই পুৰণি মনটো জীপাল হৈ উঠিল। মনত পৰিল প্ৰকাশৰ বাট নোপোৱা সেই পুৰণি ভাব বোৰলৈ। এদিন সকলো গোটাই লৈ অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত ৰাজকুমাৰ দেৱক চকু ফুৰাই কিবা এষাৰ লিখি দিবলৈ জনালোঁ। তেখেতে অনেক ব্যস্ততাৰ মাজতো 'প্ৰথম দেখা' ৰ আগ কথা লিখি দিয়াত তেখেতলৈ মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতাৰ শৰাই আগবঢ়াইছোঁ।

শেষত মোৰ 'প্ৰথম দেখা' ক সকলোকে দেখুৱাবলৈ ১৯৭৭ চনৰ চাবুৱা প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰৰ প্ৰশিক্ষাৰ্থী বন্ধুসকলে যি প্ৰচেষ্টা ললে তাৰ বাবে আৰু খুব কম সময়ৰ ভিতৰতে ছপা কৰি দিয়াত চাবুৱা প্ৰেছৰ মালিক শ্ৰীযুত গণেশ মহন্ত দেৱৰ লগতে প্ৰেছৰ সমূহ কৰ্ম্মীবৃন্দলৈ মোৰ হিয়া ভৰা শলাগ লৈছোঁ।

সদৌ শেষত আমাৰ সহৃদয় পাঠক পাঠিকা সকলে 'প্ৰথম দেখা' ক চেনেহৰ চকুৰে চালে আমাৰ শ্ৰম সাৰ্থক হব এই কামনা কৰিলোঁ।

ইতি

মহাবিদ্যালয় পথ
চাহবকটীয়া, ইং ৪/৭/৭৭

শ্ৰীসুলভ কাকতী

চাবুৱা বুনিয়াদী প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰৰ অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত সুৰেন্দ্ৰ নাথ ৰাজকুমাৰ এম,এ,বি,টি দেৱৰ অভিমত ।

শ্ৰীসুলভ কাকতিৰ 'প্ৰথম দেখা' অন্যতম কবিতা পুথি । কবি যতীন দুৱৰাই কবৰ দৰে শ্ৰীকাকতিৰো অন্তৰ খন জেতুকা পাতৰ-মোগাবিলে ৰঙা পৰে। এই কবিতা পুথিত নোপোৱাৰ বেদনা আৰু পোৱাৰ কামনাই কবিতা সমূহৰ বিষয় বস্তু। কবিৰ অনাবিল আশাই "আশীৰ্ব্বাদ" কবিতাটিত প্ৰকাশ পাইছে—

'অন্তৰত আছে মোৰ, চেনেহৰ
অনন্ত সাগৰ,
তৃষ্ণা মোৰ অহৰ্নিশ দুৰ্ব্বাৰ
নুগুচে প্ৰাণৰ ।"

লেখকৰ পৰা ভৱিষ্যতে আৰু বিছু আশা কৰিব পাৰি । চঞ্চল কবিতা কুঁৱৰীয়ে যেন নিতে-নৱ-সাজ পিন্ধি ওলায় তাকে আশা কৰিলো ।

ইতি

শ্ৰীসুৰেন্দ্ৰ ৰাজকুমাৰ
অধ্যক্ষ
চাবুৱা বুনিয়াদী প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ ।

সূচী পত্ৰ

॥ প্ৰথম দেখা ॥

অপৰূপা তুমি ৰূপৰ মাধুৰী
সন্মুখত মোৰ দিলা দেখা ;
প্ৰথম দেখাৰ একেটি চাৱনি
হিয়াত ৰ'ল শিলৰ ৰেখা ।

ওঁঠৰ পাহিৰ লাজুক হাঁহিত
দেখিলো অতি চিনাকী মোৰ ;
আছিলা লুকাই হঠাতে ওলাই
হিয়াত মোৰ বজালা সুৰ ।

(মোৰ) নিজান পৃথিবী সাৰ-সুৰ নাই
নীৰৱ হ'ই আছিল শুই ;
হঠাতেই তুমি দিলা আহি দেখা
উঠিল জ্বলি হিয়াৰ জুই ।

কি জানি সি ভুল হেৰাই ই কুল
ভুলতে মোৰ গাঁথিছো মালা ;
কি জানি সি ভুল তবাৰ যি ফুল
গলত তোমাৰ আগে' পালা ?

তথাপিও মোৰ বাজিছে ই সুৰ
জানো ই মোৰ নহয় ভুল ;
যদি হয় ভুল প্ৰথম দেখাত
ফুলিব কিয় আশাৰ ফুল ।

++++

॥ প্ৰিয়তমা ॥

তুমি মোৰ প্ৰিয়তমা, সপোন মাধুৰী সনা
তুমিয়ে গোৱালা মোক জীৱনৰ গান;
তুমি মোৰ প্ৰিয়তমা অপৰূপা মনোৰমা
স্বভাৱ চপলা দেখি বিয়াকুল প্ৰাণ;

তুমি মোৰ প্ৰিয়তমা খোজত পদুম ফুলা
যৌৱনৰ পদুলিত দিলা আহি দেখা;
তুমি মোৰ প্ৰিয়তমা হিয়াত সোমাই ৰ'লা
জীৱনৰ যৌৱনৰ যুগমীয়া ৰেখা ।

তুমি মোৰ প্ৰিয়তমা সপোনত দিয়া চুমা
হৃদয়ত চেনেহৰ সাগৰ জোৱাৰ ;
তুমি মোৰ প্ৰিয়তমা আবেগত দিয়া লোৱা
পাৰ হওঁ তুমি মই কল্পনা সীমাৰ ।

তুমি মোৰ প্ৰিয়তমা দিঠকত আনমনা
হৃদয় স্মৃতিত মাথো বিষাদৰ সুৰ ;
তুমি মোৰ প্ৰিয়তমা সপোনত দিয়া দেখা
দিঠকত তুমি নাই কল্পনাতে মোৰ ।

\+ +

॥ নকওঁ ॥

আহঁা আহঁা আহঁা মোৰ আহঁা কাষ চাপি
হৃদয়ৰ একেবাৰে কাষ ;
এনেটি মধুৰ ক্ষণ নাপাওঁ দুনাই
আজিয়ে গুচক অভিলাষ ।

লাজত লাজুক কিয় কৰিছা বৰণ
জগতৰে নিয়ম পূৰ্ব্বৰ ;
তুমি তুমি, মই মই, মানুহ জনম
বাহিৰ নহওঁ নিয়মৰ ।

নকওঁ নকওঁ আহঁা কাকোৱে নকওঁ
সকলোটি ৰাখিম গোপনে ;
হৃদয়ে বিচৰা সেই নোপোৱা যি তৃপ্তি
আহঁা লওঁ সমানে সমানে ।

তথাপিও ভয় বাৰু কিয়নো কৰিছা
তুমি মই মাথো দুদিনৰ ;
থাকি যক ইতিহাস যুগৰ বুকুত
অনাবিল আমাৰ প্ৰেমৰ ।

****

॥ এই মন এই ক্ষণ ॥

এই মন ফাগুনৰ
এই ক্ষণ যৌৱনৰ
চঞ্চল অধীৰ ;

এই সুৰ জীৱনৰ
এই গান যৌৱনৰ
উতলা সমীৰ ।

এই আহে মনে মনে
এই নাচে প্ৰাণে প্ৰাণে
চঞ্চল ফাগুন ;

এই ভাঁহে প্ৰতিচ্ছবি
এই আহে কায়া ছবি
জীৱন দাপোন,
নতুন সপোন ॥

× × × ×

[নতুন প্ৰবাহত প্ৰকাশিত]

॥ প্ৰতিমা ॥

আজিৰ মানুহে পূজে মানুহেই গঢ় দিয়া
মাটিৰ প্ৰতিমা ;
মই পূজো কাৰোবাক হিয়াৰ আবেগ ঢালি
জীৱন্ত প্ৰতিমা ।

****

॥ জীৱন বাটত ॥

তুমি য'ত মই ত'ত তুমি মাথো ভুল কৰা
মই তাত নাই ;
মনে যাক ভাল পাই মই কওঁ হিয়াইও
তাত ভুল নাই ।

চোৱা যদি দেখা পাবা মনে মনে মই আছো
হিয়াত লুকাই ;
নিশা হলে দেখা দিওঁ সপোনত পৰাণৰ
আবেগ জগায় ।

সেই বাবে কওঁ সোন ভালদৰে চোৱা মোক
হিয়াতেই আছো ;
তুমি মই দুয়ো মিলি জীৱন মিলন ছবি
আঁকিছো মচিছোঁ ।

তুমি ছবি মই শিল্পী কত সাধনাৰ মোৰ
প্ৰাণৰ মাজত ;
খন্তেকীয়া পৃথিবীৰ লগৰীয়া তুমি মোৰ
জীৱন বাটত ।

ইদৰেই থাকা যেন হিয়াৰ মাজত মোৰ
জীৱন লগৰী ;
নিৰাশাত উচুপিলে চেনেহ সাদৰি মাতে
ধৰিবা সাৱটি ।

OOOO

।। মাধুৰী ।।

সেই মুখ, সেই চকু, সেই ৰঙা মিহি ওঁঠ
নাই হোৱা সলনি একোতে
মৰমে উপচি পৰা সেই ওখ বুকুখনি
ঢ'উ খেলে প্ৰতিটি খোজতে।
নাই হোৱা সলনি একোতে ।।

ৰাঙলী গোলাপ ফুলা সেই মধু হাঁহিটিত
বিশ্ব মোৰ জ্যোতিস্মান হয় ;
নীলা সৰু দুটি চকু একেথৰে চাই ৰ'ই
অপ্ৰকাশে কিনো কথা কয় ।
বিশ্ব মোৰ জ্যোতিস্মান হয় ।।

লাহী সৰু ককালটি মনৰ সেই ভাবটি
মনতেই ঢ'উ খেলি নাচে ;
যৌৱন উপচা বুকু আশাৰ সম্ভাৰ ল'ই
ঘনে ঘনে উঠা নমা কৰে ।
মনতেই ঢ'উ খেলি নাচে ।।

হাঁহি হাঁহি কথা কোৱা হিয়া ঢালি ভালপোৱা
ৰখা নাই একোকে গুপুতে ;
মৰম কৰাৰ চলে বুকুত সাৱটি ললে
মুচ্ কচ্ যায় লাজতে ।
ৰখা নাই একোকে গুপুতে ।।

০০০০

।। হওক পৃথিবী সুৰময় ।।

দূৰণিৰ পৰা অহা এজাক বতাহে
কলে কানে কানে মোৰ
নিজান বনত বহি নেলাগে বজাব
বাঁহীত নতুন সুৰ ।

পুৰণি সুৰেই এই আছে কাষ চাপি
যোৱা নাই বহু দূৰ :
পুৰণি সুৰতে পোৱা হিয়াত তোমাৰ
আছে সকলোটি পূৰ

বজোৱা বজোৱা সেই একেটি সুৰকে
থাকক একেটি লয় ;
আজিৰ সুৰৰ সতে হওক পৃথিবী
মাথো সুৰ সুৰময় ।

।। চিনাকী ।।

যিদিনা প্ৰথমে আমি চিনা জনা হলো
হাঁহি মাৰি পদূলি মুখত ;
মইতো নাছিলো ভবা গোপনে লুকাই
ৰ'বা মোৰ হিয়াৰ মাজত।

আজি তুমিয়ে সাদৰি সপোন দিঠক
নিৰাশাত ভৰসাৰ থল ;
অমানিশা আন্ধাৰত হিয়া উজলাই
ঢালি দিবা চেনেহৰ ঢল ।

+ + + +

।। প্ৰেমৰ কবিতা ।।

তোমাৰ সপোন দেখো প্ৰেমৰ কবিতা লিখো
হৃদয়তে তোমাৰ ছবিটি,
দিঠকৰ শূন্য ঠাই সপোনত ছাঁয়া পাই
ধৰো তাকে ভুলতে সাৰটি ।

ওঁঠে ওঁঠে, ওঁঠ থ'ই বুকুত সাৰটি ল'ই
ঢালি দিও হিয়াৰ সম্ভাৰ ;
তুমি দিয়ে ভালপোৱা মৰমে চপাই লোৱা
মেলি দিয়া হিয়াৰ দুৱাৰ ।

চেনেহৰ ঢল নামে হিয়াতেই হিয়া পমে
খন্তেকীয়া আশা ফুল ফুলে ;
যদিও সপোন হয় দিঠকত অশ্ৰু বয়
কামনাৰ জুই হ'ই জ্বলে ।

× × × ×

পলাশ বনত জুই

সিদিনা —
পলাশ বনত আছিল
মন বিহঙ্গৰ মৌ ৰবষা গান ।
আজ
সেই বনত
ৰূঢ় ৰূঢ় শব্দৰ ঐক্যতান ।।

০ ০ ০ ০

(নতুন প্ৰৱাহত প্ৰকাশিত)

।। আশীৰ্ব্বাদ ।।

মইতো নহওঁ কবি, লিখা নাই
কবিতা প্ৰেমৰ ;
লিখিছো প্ৰাণৰ কথা আবেগত
কোনোবা দিনৰ ।

দিয়া নাই প্ৰেমঢালি, ৰ'ই যক
স্মৃতি যুগমীয়া ;
হিয়াৰো আপোন নাই, ময়ে মাথো
মোৰ লগৰীয়া ।

অন্তৰত আছে মোৰ, চেনেহৰ
অনন্ত সাগৰ ;
তৃষ্ণা মোৰ অহৰ্নিশ, দুৰ্ব্বাৰ
নুগুচে প্ৰাণৰ ।

কিদৰে বুজাওঁ মই, অন্তৰৰ
সীমাহীন আশা :
নোৱাৰো বুজাব কাকো, হীনমোৰ
পৰাণৰ ভাষা ।

আছে যে মনত কত, কল্পনাৰ
সুখ সপোনৰ ;
ভুলতেই সাজো চাং, খেলা মাথো
শূন্য দিঠকৰ ।

কত জনে তাকে দেখি, চেনেহতে
দিয়ে যে আশ্বাস ;
কত জনে ভ্ৰূকুটিৰে, হাঁহি মাৰি
কৰে উপহাস ।

হাঁহি মুখে থাকো মই, অন্তৰতে
লই নিৰ্বিবাদ ;
নকৰো মনত খেদ, সকলোটি
মাথো আশীৰ্ব্বাদ ।

—০—

।। সপোনৰ সুখ ।।

(১)

সপোন আপোন হয় দিঠক গোপন হয়
সপোনতে হিয়া ঢালি দিয়ে ;
ভালপোৱা গাঢ় হয় দুখ গ'ই সুখ হয়
সপোনেই প্ৰাণ টানি নিয়ে ।

(২)

সপোনৰ দৰে যদি দিঠকো মধুৰ হয়
আছে জানো অন্য কিবা সুখ ;
দেখো যদি কেতিয়াবা লাজ ৰঙা মুখ খনি
হৰি নিয়ে হাড় ভঙা দুখ ।

+ + + +

।। শূন্য পৰিচয় ।।

জানো বুলি ভাবো নাজানো একোকে
ভুলে ভুলে হ'ল মহাভুল ;
আছো বুলি ভাবো নাই ক'তোৱেই
হেৰাল আপোন স্থিতি কুল ।

চাওঁ যে সুঁৱৰি ইতিহাস মোৰ
আছেনেকি কিবা লিখা তাত ;
নাই শিলৰেখা পুৰণি দিনৰ
নাপাওঁ দেখো একোৰে মাত ।

হয়তো ইয়াতে আছিল জিলিকি
শিলৰ বুকুৰ ইতিহাস
নাই দেখো আজি নাপাওঁ যে দেখা
চিন মোকাম পূৰ্ব্বভাস ।

জানো মই আছে গতিশীলতাত
পৃথিবীৰ স্থিতি কক্ষ্য হই ;
কিজানিবা মই সিগতিত উটি
কোনো দূৰত আছোহি ৰ'ই

চাওঁ চউদিশে পাওঁবা চিনাকী
আছেৰা কোনো চিনাকী মোৰ ;
নাই নাই মোৰ সকলো অচিন
কানত বাজে অচিন সুৰ ।

এই পৃথিবীত নাপালো একোকে
নৰল একোতে স্থিতি চিন ;
মানুহ হ'ইও মানুহৰ সতে
হলো আজি পৰিচয় হীন ।

00000

(গীত)

।। মই থাকিলো বৈ ।।

মনৰ চোতাল সাৰি থৈছোঁ
খোজ কাৰো পৰা নাই ।
হিয়াৰ দুৱাৰ মেলি থৈছোঁ
কিয় বাৰু অহা নাই ।।

উগুল থুগুল মন ল'ই
মনে চাওঁ বাটলৈ ;
মনে মাটিত মণ্ডল চাওঁ
কিজানিবা আছা বৈ ।
আহি পোৱাৰ কতোৰেই
নাই যে সঁহাৰি নাই ।।

ছাঁয়াৰ ছালনাৰে কাঢ়ি নিলা মন
নিশাৰ সপোন থৈ ;
আকৌ অহাৰ প্ৰতিশ্ৰুতিতে
মই থাকিলো বৈ ।
কত ক্ষণ যে গল বিফলে
কিয় বাৰু অহা নাই ।।

00000

সুৰ — ৰুমি বৰবৰা
গায়িকা — অনুজনা কাকতী

।। মোৰ গীতে গীতে গীতে ।।

ক্লান্ত সন্ধ্যাৰ মৌন ক্ষণত
তোমাৰ গীতকে গাওঁ
সেই গীততেই ক্ষণিকৰ বাবে
তোমাক বিচাৰি পাওঁ ।।

জানিবে সেই লাজুক ওঁঠৰ
তোমাৰ মিঠা মিঠা কথা,
হিয়াৰো হিয়াত নিবিড় গোপনে
আজিও যে আছে গঁথা ।
সেই সোঁৱৰণি সুৰ ৰচিবলৈ'
তোমাৰে প্ৰেৰণা পাওঁ ।।

তুমি মোৰ স্বপ্ন তুমি কল্পনা
মোৰ গীতে গীতে গীতে ;
তুমি যেন মধুৰ একেটি সুৰ
মোৰ প্ৰাণে প্ৰাণে প্ৰাণে ।
সেয়ে সন্ধ্যাৰ মৌন ক্ষণত
তোমাৰ গীতকে গাওঁ ।।

++++

।। ফাগুনৰ গান ।।

গানেৰে আঁকিলোঁ মই
তোমাৰে ছবিটি ।
সুৰেৰে সজালোঁ মই
তোমাৰে মুকুতি ।।

প্ৰেমৰ অঞ্জন সানি
আঁকিলো তোমাক ;
এন্ধাৰত তুমি হ'বা
জোনৰ জোনাক ।
(মোৰ) জীৱন জোনালী হৈ
থাকিবা জিলিকি ।।

আঁকিলো তোমাৰ ছবি
মোৰ মনে প্ৰাণে ;
হৃদয় বতৰা দিলো
মোৰ গানে গানে ।
তথাপি নাপালো মই
তোমাৰে মনটি ।।

সুৰ — পুতুল ভট্টাচাৰ্য্য

OOOOO

(গীত)

।। যদি হয় লগ পোৱা ।।

তোমাক আকৌ কেতিয়াবা
যদি হয় লগ পোৱা,
সেইদিনা কম সিদিনাৰ
যি কথা নহল কোৱা ।।

তুমি তাতেই থাকিবা বৈ
মহে়া লগ হম গৈ ;
মনৰ কথাটি কম মোৰ
তুমি ভাল পোৱাকৈ ;
(হেতিয়া) গালি তুমি নাপাৰিবা
যদি শুনি লাজ পোৱা ।।

ভাষাৰে,কবলৈ সি কথা
লাজ লাজ লাগি যায় ;
চকুৰে কলেও দেখোন
কিবা বাকী থাকি যায় ।
কিয় বাৰু লগ পাব খোজো
তুমি নিজে বুজি লোৱা ।।

+ + +